

29009

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

PEYZAJ MİMARLIĞI PROGRAMI

TRABZON İLİNDE TURİZM MERKEZİ OLARAK İLÂN EDİLEN

YAYLALARIN YESİL TURİZM AÇISINDAN İNCELENMESİ

Orman Müh. Hayati ÖZGÜR

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"Orman Yüksek Mühendisi" (Peyzaj Mimarı)
Ünvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 24.05.1993

Tezin ~~58211~~ Savunma Tarihi: 22.06.1993

Tezin Danışmanı : Prof. Dr. Sümer Gülez

Jüri Üyesi : Doc.Dr. Ali ÖZBİLEN

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Mustafa VAR

Enstitü Müdürü : Prof.Dr. Temel SAVASKAN

MAYIS-1993

TRABZON

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Sümer Gülez
Ali Özbilen
Mustafa Var
Temel Savaskan

ÖNSÖZ

Kuruluşu M.ö. 2000 yıllarına dayanan Trabzon şehri yaklaşık 4000 yıl boyunca her çeşit tabiat ve kültür tahribine uğramasına rağmen, su anda dahi dünyada eşine az rastlanabilecek tabiat ve kültür mirasına sahiptir.

Yeni turistik değerlerin arandığı dünyada ve ülkemizde "Yayla Turizmi" kavramı gündeme gelmiş bu da yayla yönünden zengin Doğu Kadeniz Bölgesi'nin turizme açılması fikrini ortaya çıkarmıştır.

Bu çalışmada bir taraftan yayla turizmi ile ilgili genel bilgiler verilirken, diğer yandan da Trabzon'da ki turizm merkezi ilân edilen yaylaların doğal ve kültürel potansiyelleri araştırılarak birbirleriyle olan ilişkileri incelenmiştir.

Yöre halkının yayla turizmine bakışı ve beklentilerinin belirlenmesi amacıyla bir anket çalışması yapılmış, buradan elde edilen bilgiler ışığında, yaylalara ne tür yatırımlar yapılabileceği konusunda öneriler getirilmiştir.

Bu çalışmamda bana yardımcı sayın Hocalarım Prof.Dr. Sümer GÜLEZ'e, Doç.Dr. Ali ÖZBİLEN'e, Yrd.Doc.Dr. Mustafa VAR'a ve tüm Orman Genel Müdürlüğü personeline teşekkürü bir borç bilirim.

Trabzon, Mayıs 1993

Hayati ÖZGÜR

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	II
TÜRKÇE ÖZET.....	V
SUMMARY.....	VI
1. GİRİŞ	
1.1. Yayla ve Yaylacılık Kavramları.....	1
1.2. Yeşil Turizm Kavramı.....	3
1.3. Yaylalık Alanlar ve Yeşil Turizm İlişkisi.....	6
2. MATERYAL VE YÖNTEM.....	12
3. ARASTIRMA ALANININ TANITIMI.....	13
3.1. Turizm Merkezlerinin Tarihçesi.....	13
3.2. Doğal Potansiyel.....	14
3.2.1. Doğal Arazi Yapısı.....	14
3.2.1.1. Araştırma Alanının Konumu ve Büyüklüğü...14	
3.2.1.2. Jeolojik ve Topografik Yapı.....	22
3.2.1.3. Hidrolojik Durum.....	26
3.2.2. Klimatik Yapı.....	29
3.2.3. Doğal Bitki Örtüsü.....	32
3.2.4. Yaban Hayatı.....	37
3.2.5. Su Ürünleri.....	39
3.3. Sosyo-Kültürel Potansiyel.....	41
3.3.1. Demografik Yapı.....	41

3.3.2. Ulaşılabilirlik.....	43
3.3.3. Yerleşim Durumu.....	48
3.3.4. Turistik Değerler.....	59
3.3.5. Kültürel Değerler.....	62
3.3.6. Tarımsal Kültür Faaliyetleri.....	64
4. ARAŞTIRMA VE BULGULAR.....	66
4.1. Araştırma Alanının Yeşil Turizm Açısından İncelenmesi.....	66
4.1.1. Uzungöl Turizm Merkezi.....	66
4.1.2. Pazarcık Turizm Merkezi.....	72
4.1.3. Şolma Turizm Merkezi.....	76
4.1.4. Karadağ Turizm Merkezi.....	80
4.1.5. Erikbeli Turizm Merkezi.....	83
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	89
5.1. Doğal Çevrenin Korunması.....	89
5.2. Kültür Mirasının Korunması.....	91
5.3. Mimari Yapının Korunması.....	93
5.4. Alt Yapı Sorunları.....	95
5.5. Taşıma Kapasitesi Sorunları.....	96
5.6. Kredi Sorunları.....	97
5.7. Turist Çeşitliliği.....	98

KAYNAKLAR

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TÜRKÇE ÖZET

Günümüzde kum, güneş ve uygun yatak kapasitesi artık turizm için yeterli olmamaktadır. Tüm ülkelerde turizmin hızlı gelişmesiyle koruma altındaki alanlar bile yoğun baskı altında bulunmaktadır. Çevreye duyarlı ve yumuşak bir turizm formu olan yeşil turizm; dağ turizmi, ekoturizm, alternatif turizm, yayla turizm gibi çeşitli turizm formlarını içermektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesi ülkemiz kalkınma plânlarında geçmişte turizm öncelikli yörelere girmediği için turizm yatırımları açısından oldukça geri durumdadır. Bununla birlikte; eşsiz doğal ve görsel güzellik, zengin ve karakteristik bir bitki örtüsü ve yerel kültürel zenginlik gibi diğer etkenler, bölgeye ülkenin diğer yörelerine oranla farklı bir orijinâllik vermektedir.

Bu araştırma, Trabzon ili dahilindeki turizm merkezi ilân edilen yaylaların doğal ve sosyo-kültürel potansiyellerinin saptanarak, yeşil turizm açısından sahip oldukları bu potansiyellerin, yanlış uygulamalar yapılırsa özelliklerini kaybedecekleri yöre halkının kültürel yapısının gittikçe değişebileceği vurgulanmıştır.

Son olarak da, yaylalardaki sorunlar gündeme getirilerek bu sorunlar çözümlendikten, uygun etüd ve plânlar hazırlandıktan sonra uygulamaya geçilmesi önerisi getirilmiştir.

SUMMARY

Nowadays, since it is no longer sufficient enough to have sun, sand and appropriate bed capacity for tourism, the natural areas taken under protection are intensely affected by the rapidly developing tourism in all countries. Mountain tourism, ecotourism, alternative tourism, high plateau tourism can all be considered as forms of green tourism which is environment-conscious and soft in character.

The Eastern Black Sea region is placed in a rather under developed position with regard to tourism investments due to the fact that the country's previous development plans have not given high priority to tourism in the region. But other factors and local cultural richness give a different originality to the area from the other places in Turkey.

This research aims at determining the natural and socio-cultural potentials of the high plateaus which are designated as tourism centres in the province of Trabzon, and specifying their values with regard to green tourism. It has been emphasized that these potentials which the high plateaus have should be conserved.

In conclusion, it has been made some suggestions such as some problems that the high plateaus face should be determined and solved, suitable survey and plans should be prepared and implemented.

1. GİRİŞ

1.1. Yayla ve Yaylacılık Kavramları

Türkiye'nin her yerinde yayla kelimesi, yazın çıkıp oturulan serin yer, dağların üzerindeki yazlık konut yada yazlık mera anlamında kullanılmaktadır. Bunun yanısıra köy sürülerinin yazın en sıcak devresinde çıkıp uzun süre kaldıkları dağ merası anlamına da gelmektedir (1).

Yayla kelimesi, yaz aylarında yazlık hava değişimi ve dinlenme amacıyla yararlanılan yüksek kesimler içinde kullanılır. Örneğin: Bursa'nın Kirazlı, Bolu'nun Abant, Gerede'nin Esentepe, Adana'nın Bürücek yaylalarında yazın kentlerden gelenler çoğunluktadır. Kasaba ve kent halkının yazın sıhhi, turistik, sportif ve çeşitli faaliyetleri için çıktıkları yerlere de yayla adı verilmektedir. Günümüzde kimi yaylaların tatil köyü niteliği aldığı ve turizm yönünden gelişmeler gösterdiği izlenmektedir (2).

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi yayla kelimesi ülkemizde, köy insanının yazın dinlenmek, eğlenmek, hayvanlarına ot temin etmek amacıyla çıktıkları, orman içerisinde veya orman sınırının üzerindeki alanlarda kurulmuş yerleşim yerlerini temsil etmektedir.

Yayla tanımına giren yerleşim yerlerinin özellikleri ülkemizin değişik bölgelerine göre de değişmektedir. Bazı yaylalara sadece tarım ve hayvancılık için çıktığı gibi

bazılarına da sportif, turistik veya sağlık nedenleri ile cıkılmaktadır. Bu da yayla tanımının değişik şekillerde yapılmasına neden olmaktadır.

Yayla kavramını bu şekilde özetledikten sonra yaylada yapılan faaliyetleri belirten "Yaylacılık" olayına bir göz atmamız gerekmektedir.

Yaylacılık, mevsimin ilerlemesi ile ilk kez taban alanlarda başlamış olan otlatmayı, yüksek yerlere intikal ettirmek üzere, sürülerin giderek yükseklerle çıkarılması temeline dayanan bir otlatma sistemi olarak tanımlanabilir (3).

Genel anlamıyla yaylacılık, yaz mevsiminde ve en sıcak aylarda insan ve hayvanların yaylaya gitmelerini, orada bir süre kalmalarını ve ekonomik faaliyette bulunmalarını kapsar (1).

Türkiye insanı beşeri yönden olumsuz ortamdaki, çeşitli tarımsal ve ekonomik faaliyette bulunarak yararlanmaya çalışmaktadır. Buna bağlı olarak yaylacılığın farklı bölgelerde değişik biçimde uygulanması doğaldır. Türkiye'de yaylacılık faaliyeti, yaylaya gidiş ve dönüş tarihleri, kalış süreleri, konaklama biçimleri, göçe katılanların nitelikleri, faaliyet türleri, nüfusun niteliği farklılıklar gösterir(1).

Yaylacılık olayı ülkemizde çok geniş faaliyetleri içermektedir. Bunlar arasında hayvancılık faaliyetleri, tarımsal ve kültürel faaliyetler, dinlenme ve eğlenme ilk sıralarda yer almaktadırlar. Bunun yanı sıra yeni gelişen termal turizm ve yayla turizm faaliyetleri de yaylacılık tanımına girmektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde uygulanan yaylacılık faaliyetleri; bahçe tarımı, kendi ihtiyaçlarını karşılayan

hayvancılık, yeni yeni gelişmeler gösteren ve Turizm Bakanlığı'nın da üzerinde durduğu "Yayla Turizmi"dir.

Yaylaların tipik uğraşısı haline gelen tarım ve hayvancılık olayı Doğu Karadeniz yaylalarında herhangi bir gelir sağlamaktan çıkmış, sadece insanların kışlık gereksinimlerini karşılayacak kadar bahçe tarımı ve 1-2 büyük baş hayvan besleme olayına dönüşmüştür. Turizmden gelir sağlama olayı ise henüz yeni yeni başlamakta ve neler getirip neler götüreceği ise bilinmemektedir.

1.2. Yeşil Turizm Kavramı

"Yeşil turizm" veya daha geniş anlamıyla "Yumuşak Turizm" konusuna geçmeden önce, turizm nedir? ve dünyada nasıl gelişmiştir? soruları üzerinde durmak gerekmektedir.

Turizmi, insanların sürekli ikâmet ettikleri, çalıştıkları ve her zaman olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buradaki mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan ilişkiler bütünü olarak tanımlayabiliriz (4).

Bir başka tanıma göre turizm, insanların tatil, dinlenme, sağlık, kültür, spor, avlanma ve diğer toplumlara tanıma vb. amaçlarla, sürekli olarak buldukları yerden ayrılarak yurtiçi ve yurtdışındaki yörelere doğru hareketliliği ve bu yörelerde geçici olarak kalışlarıdır (5).

Genel bir tanım olarak turizm ise, devamlı yaşanan yer dışında tüketici olarak, tatil-dinlenme-eglenme gibi ihtiyaçlarının giderilmesi amacı ile yapılan seyahat ve geçici konaklama hareketidir (6).

Dünyada turizm hareketi son çeyrek yüzyıl içerisinde

büyük gelişme göstermiş, ülkelerin gelir kaynakları arasında ön sıralarda yer alarak dikkatleri üzerinde toplamıştır. Bu gelişme turizm sektörünü doğurmuş ve üzerindeki geniş çaplı araştırmalar yapılmasına neden olmuştur.

Bu araştırmalar sonucu çeşitli turizm etkinlikleri ortaya çıkmış bunlar daha da geliştirilerek hem ülke ekonomisine büyük katkılar yapılmış hemde değişik kültürlerle sahip insanların kaynaşması ve tanışmaları sağlanmıştır.

Turizmin bu hızlı gelişmesi bir takım olumsuz sonuçları da beraberinde getirmiştir. Ülkelerin hızla sanayileşmesi doğal kaynakların giderek yapısının bozulması ve yokolması, ekolojik dengenin bozulması ve çevrenin kirlenmesi dünyanın geleceğini tehdit eder hale gelmiştir.

Bu olumsuzluklar turizmcileri yeni turizm alanları bulmaya yöndeldirmiş bu alanları da yine turistler belirlemiştir. Turist çekme adı altında doğasını tahrip eden ülkeleri şiddetle eleştiren turistler kendilerine bozulmamış yeni doğa parçaları aramaya başlamışlardır.

Nitekim, geniş turist kitlelerinin temsilcileri olan çeşitli turizm uzmanları arasında yapılan bir araştırmada turistlerin ilgi gösterdiği toplam 17 çekiciliği başında "doğal güzellik" gelmekte, onu yörenin "iklimi" izlemektedir (7).

ABD'de yapılan bir araştırmada, tatil ülkesi seçimini etkileyen etmenlerin başında "doğal güzellik" gelmektedir (8).

SIAR (Sosyal ve İktisadi Araştırmalar A.Ş.)'nin TURSAB (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği) adına gerçekleştirdiği bir araştırmada ise, turistlerin gidecekleri ülkede aradığı

özelliklerin başında %79 ile "doğanın korunduğu bir çevre", %69 ile ikinci sırada "yerel geleneklerin bulunabileceği bir yer" gelmektedir (9).

Ülkemizde Doğu Karadeniz kıyı şeridine gelen turistler arasında yapılan bir araştırmaya göre ise, yabancı turistlerin çok sevdikleri ve ilginç buldukları şeylerin başında "doğanın güzelliği" gelmektedir (10).

Araştırma sonuçlarının ortaya koyduğu yalın gerçek, turistlerin öncelikle doğası ve kırsal çevresi korunmuş veya korunmakta olan bir ülkede tatil özlendilerini gidermek istemeleridir.

Doğasının tahrip eden ve çevre kirliliğini önleyemeyen ülkelerin turizm yönünden başarısız kalacağı göz önüne alınırsa, turizmde doğal güzelliklerin ve çevrenin korunmasına ne kadar önem verilmesi gerektiği ortaya çıkar.

Doğal çevrenin korunması gerektiği fikri "Yeşil Turizm" kavramını gündeme getirmiştir. Bu konuda yapılan çalışmalar oldukça yenidir.

Almanya'da bu konuda oluşturulan bir araştırma grubu ilk kez 1987 yılında Berlin'de yapılan Uluslararası Turizm Fuarı'nda ortaya çıkmış ve konu ile ilgili uzmanlara, turizmin neden olduğu ekonomik sosyal ve ekolojik sorunlara dikkati çekmişlerdir. 1988 yılında ise aynı araştırma grubu konuyla ilgili bazı ilke ve öneriler belirlemişlerdir (11).

Genelde yumuşak turizmin özü; ekonomik yönden verimli, sosyal yönden sorumlu olan ve çevresel yönden sorunları olmayan bir turizmdir. Diğer bir deyişle yumuşak turizmde, bir yandan yerel örf ve adetlere saygı gösterilmeli, diğer taraftan ise yöre halkı önem vermese de çevre ve doğa korumaya

özen gösterilmelidir (12).

Yeşil turizm, insanların beton yığınları, fabrikalar, gürültü ve her türlü şehir etkisinden uzak, bozulmamış doğa ve orman parçaları içerisinde yapacağı eğlenme, dinlenme, spor ve sağlık gibi faaliyetleri içermektedir. En önemli özelliği de doğa ile iç içe yaşamaktır.

Araştırmamızın konusunu oluşturan yayla turizmi ise yeşil turizmin bir kolu olup yaylalarda yapılan turistik faaliyetleri içermektedir.

1.3. Yaylalık Alanlar ve Yeşil Turizm İlişkileri

Dünyada yaylacılığın tarihçesinin M.ö. 5000 ile 1700 yılları arasına kadar uzandığı tesbit edilmiştir (13).

Konumuzu oluşturan Doğu Karadeniz ve özellikle Trabzon, Birinci Dünya Savaşı'ndan önce en işlek ticaret merkezi konumunda idi. Tarihi ipek yoluda buradan ve yaylalarda geçmekteydi. Daha sonra durgunlaşan Trabzon, Sarp sınır kapısının açılması ve Sovyetler Birliği'ndeki rejim değişikliği sonucu yeniden canlanmış ve turist sayısında buna paralel olarak artmıştır.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yapılan bir araştırmada; yabancı turistlerin bölgenin doğal ve kültürel çevresine yönelik olumlu değerlendirmeleri, yeşil turizmin geliştirilmesi yönünde olmuştur. 1977 ve 1989 yıllarında iki kez yapılan anket çalışmalarında turistlerin en çok etkilendikleri konunun "Doğanın bozulmamaslığı", ikinci sırada ise "Farklı bitki örtüsü" gelmektedir (12).

Aynı araştırmada turistlerin en çok ilginç buldukları özelliklerin başında doğanın güzelliği, ikinci sıra ise

halkın konukseverliği gelmektedir.

Kısaca özetlenen bu bulguların ortaya koyduğu gerçek, bölge turizm plânlamalarında yeşil turizmin benimsenmesinin uygun olacağı seklindedir (14).

Doğu Karadeniz Bölgesi ülkemiz kalkınma plânlarında turizm öncelikli yörelere girmediği için turizm yatırımları açısından oldukça geri durumdadır. Bu durumun olumlu bir sonucu, bölge doğasının ülkemizin diğer bölgelerine oranla daha az bozulmuş olmasıdır. Kuşkusuz bu durum doğanın daha iyi korunduğu anlamına gelmez. Bu bölgenin ülke metropollerine uzak olması, engebeli bir topografik yapı, yaz aylarında yağışlı geçen iklim, halkın sosyal yaşantısı ve en son olarak da son yıllara kadar sarp sınır kapısının kapalı olması bu sonucu doğuran faktörler arasında sayılabilir. Bunların ötesinde eşsiz bir doğa güzelliği, zengin ve karakteristik bir bitki örtüsü ve yerel folklorik zenginlik, bölgeye diğer yerlerden farklı bir özellik verir (14).

Yaylalarımızın yeşil turizme uygun olan doğal ve estetik güzelliklerini şöyle özetleyebiliriz (14):

- Yaylalar arasında oluşan ve orman içerisinden geçen patika yollar doğa yürüyüşleri ve foto safari açısından bulunmaz bir kaynaktır.
- Arazi yapısının fazla dağlık ve engebeli olması, kışın arazide kalın bir kar tabakasının oluşması sebebiyle kış sporları için son derece uygun yerlere sahiptir.
- Dağları sık sık kesen irili ufaklı coşkun dereleri yol boyunca selâleler ve çağlayanlar oluşturarak doğaya hareketlilik kazandırır.

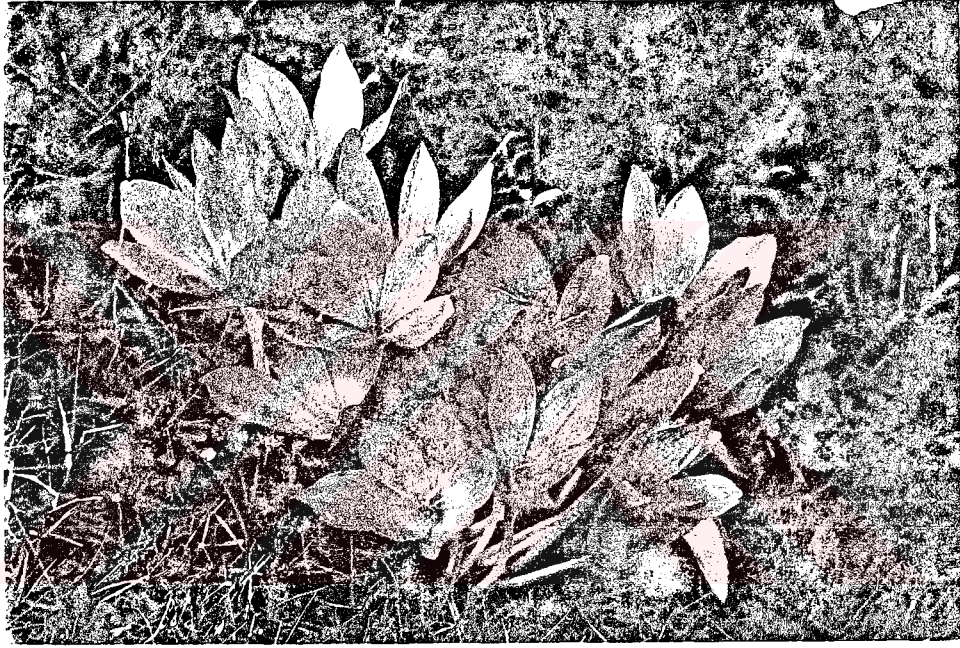
- Yol boyunca yaylalarda ve orman altlarında bazen geniş alanlarda, her yanı bir halı gibi kaplayan renge- renk Can çiçekleri, Orman gülleri ve sonbaharda yay- ladan inme zamanının geldiğine işaret eden Crocus (Vargit) çiçekleri yaylaların en güzel köseleridir.
- Geniş alanları yemyesil bir örtü gibi kaplayan ladin ormanları insanı büyülemekte, yer yer karışım olustu- ran yapraklı ağaçlarla birlikte sonbaharda görülen renk değişimi sırasındaki manzara ise ayrı bir güzel- lik sergilemektedir (Şekil 1.1).

Şekil 1.1: Maçka-Solma Yaylası'na gidişte ormanda olu- san renk ıskalısından bir görünüş.

Genellikle *Trifolium pratense* L.(Çayır üçgülü) ile Mayıs ayında çiçeklenmeye başlayan yayla florası, *Trifolium repens* (A üçgül), *Nardus stricta* L.(Tabak otu/Hasır otu), *Alchemilla barbatiflora* ve diğer *Alchemilla* türleri Ekim

ayına kadar beyaz, sarı, pembe gibi renkleri ile adeta bir renk cümbüsü sunar. Özellikle yörede "Vargit çiçeği" denilen Crocus türleri yayladan gidilmesi gerektiğini belirten bir gösterge olup, yaylalar beyaz ve pembe renkli bu bitkilerle süslenir (15) (Şekil 1.2.).

Şekil 1.2: Güzel renkli çiçeği ile yaylaları süsleyen Crocus bitkisi (Foto, M.VAR).

- Orman üst sınırında ve yaylaların çevresinde, geniş alanlar kaplayan cimenlikler sanki doğal bir golf sahasıdır.
- Bizans'lılardan ve ipek yolu ticareti zamanından kalma tarihi eserler ise turistlerin ilgisini çekebilecek diğer bir özelliktir.
- Yaylalarda çıkan kaynak suları içerdikleri mineral

maddeleri ve bazende sıcaklıkları ile termal turizme ve sağlık turizmine imkan sağlamaktadır.

- Yaylalarda olusan ilginç göller ve çevrelerinin bevezaj potansiyelleri yüksek olup rekreasyonel aktivitelere uygundur.
- Yaylalarda, yaylaya inis ve çıkis zamanlarında yapılan senlikler hem yerli hemde yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir (Şekil 1.3).

Şekil 1.3: Kadırğa Yaylası'nda bir senlik günü.

Bu yaylaların turizme açılması ve değerlendirilmesi amacı ile, 2634 sayılı Turizmi Tesvik Kanunu'na göre çıkarılan "Turizm bölgeleri, Turizm alanları ve Turizm Merkezlerinin belirlenmesi için çalışma şekline ilişkin yönetmelik" hükümlerine göre Bakanlar Kurulu'nca Doğu Karadeniz Bölgesi'nde 16 Yayla turizm merkezi ilân edilmiştir. Bizim konumuzu oluşturan Trabzon'da ise, beş yayla yönetmelik kapsamına girmektedir. Bu merkezler şunlardır (14):

- 1- Trabzon Caykara Uzungöl Turizm Merkezi
- 2- Trabzon Araklı Pazarcık Turizm Merkezi
- 3- Trabzon Macka Solma Turizm Merkezi
- 4- Trabzon Akcaabat Karadağ Turizm Merkezi
- 5- Trabzon Erikbeli Turizm Merkezi

Trabzon'da Turizm merkezi olarak ilân edilen yavlıaların vesil turizm acısından incelenmesini konu alan bu çalışmanın amacı, bu turizm merkezlerinin doğal ve sosyo-kültürel potansiyelinin saptanarak yeşil turizm ilkelerine uygunluğunun araştırılmasıdır.

Bu amaç doğrultusunda tez beş bölüme ayrılmıştır.

Birinci bölümde; yayla, yaylacılık ve yeşil turizm kavramları açıklanarak bunların birbirleriyle olan ilişkilerine değinilmiştir.

İkinci bölümde; konu araştırılırken yararlanılan kaynak ve materyaller belirtilerek yöntem ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde; araştırma alanının tanıtımı yapılmış, doğal arazi yapısı ve sosyo-kültürel potansiyel belirlenerek turizm merkezlerinin mevcut durumu ortaya konmuştur.

Dördüncü bölümde; beş yaylada yapılan anket çalışması ve sonuçları, araştırma ve bulgular başlığı altında incelenmiştir.

Beşinci bölümde ise yaylalarda karşılaşılabilecek sorunlar üzerinde durularak bunlara getirilen öneriler belirtilmiştir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın giriş kısmında yayla, yaylacılık ve yeşil turizm kavramları açıklanmış, bunların ilişkilerine değinilerek yayla turizmi hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma alanının tanıtımı kısmında önce beş turizm merkezinin doğal ve sosya-kültürel potansiyellerinin saptanması amacıyla bir literatür taraması yapılmış gerekli bilgi ve haritalar Turizm İl Yıllığı (1973)'ndan, mahalli orman işletmelerindeki kayıtlardan elde edilmiştir.

Araştırma alanının sınırları Trabzon ili dahilinde olduğundan sınır olarak Trabzon ili sınırları esas alınmıştır. Jeolojik ve topografik veriler Turizm İl Yıllığı'ndan, hidrolojik veriler mahalli orman işletmelerinden, iklimik durum Meteoroloji İl Müdürlüğü'nden sağlanmış. sosya-kültürel veriler yayla halkı ile yapılan anket çalışması sonucu elde edilmiştir.

Anket çalışması, 5 yaylada 120 kişiyle yapılmış, kendilerine yayla turizmi, verilecek kredi ve teşvikler, pansiyonculuk beklentileri ve yaşayışları hakkında sorular sorularak bilgi ve beklentileri belirlenmiş, bu çerçevede araştırma ve bulgular bölümü hazırlanmıştır.

Araştırmanın tartışma ve sonuç kısmında ise, anketlere ve kaynaklara dayanarak yayla turizmi konusunda uygulamacıların karşılaşacakları sorunlar ve bunlara getirilen öneriler açıklanmıştır.

3. ARASTIRMA ALANININ TANITIMI

3.1. Turizm Merkezlerinin Tarihçesi

Turizm merkezlerinin tarihçesini incelediğimiz zaman bunun Trabzon'un tarihinden ayrılamayacağı ve onunla birlikte varolduğu görülecektir. Bunun en açık örneği ise bu merkezlerin içerisinde ve yakın çevresinde bulunan kiliseler, surlar ve mezarlıklardır. Bugün bu eserler maalesef tahrip olmuştur, ancak kalıntıları halen mevcuttur.

İran transit yolunun Karadeniz'e bitim noktası olan Kars, Ağrı, Erzurum, Erzincan ve Gümüşhane'nin doğal çıkış noktası olması itibarıyla, çok eski yıllardan beri ticari bakımdan da ayrı bir önem taşıyan Trabzon'un ünlü Truva Savaşları zamanından beri varlığı belirtilmektedir (16).

Trabzon'un eski devirlerde adı "Sugra" ve, kare anlamına gelen "Trapezos"dur. Bazı tarihçilere göre, kaleyi çevreleyen surların şeklinden dolayı bu isim verilmiştir. Tarihçi Charles Texier'de aynı görüşleri paylaşmaktadır (16).

Roma generallerinden Lupullus ve Pompei; Pont Devleti'ni yıkmak için başladıkları savaşlar sonunda Trabzon Roma İmparatorluğunun himayesine girmiş ve ikinci yüzyılda İmparator Hadrianus tarafından mabedler, saraylar, kemerler ve o devir için güzel bir liman yaptırarak imar ettirmiştir (16).

Sonra Got'ların saldırılarına maruz kalan şehir fazlasıyla harap edilmiş ise de, Justinianus'un yakın ilgisi ile yeniden imar edilmiştir (16).

Lâtinler'in İstanbul'u zaptından sonra, Aleksi Komnenos Trabzon'a gelerek bu şehir ile çevresinden oluşan bir devlet kurumudur. 1204'ten 1461 yılına kadar (257) yıl devam eden ve "Trabzon İmparatorluğu" olarak anılan bu devletin, 1. İzzettin Keykavus'un Sinop'u fethinden sonra (1214) sınırları küçülmüş ve Selçuklular'a vergi vermeye başlamıştır (16).

İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmet doğuya dönerek Trabzon üzerine yürümüş ve denizden de kusatarak 26 Ekim 1461'de Davit Komnen'den şehri teslim almıştır. Daha sonraları da Trabzon ticaret merkezi olma özelliğini korumuştur(16).

Birinci Cihan Harbinde 18 Nisan 1916'da Ruslar'ın eline geçen Trabzon, 24 Şubat 1918 günü istilâdan kurtarılmıştır(16).

Eskiden beri ticaret merkezi olma özelliğini koruyan ve tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan Trabzon bu özelliğini yeniden kazanmaya başlamıştır.

İpek Yolu hattı, bugün turizm merkezi olarak, ilan edilen bazı yaylalarımızdan da geçmektedir, dolayısıyla bu yerlerin tarihi de o devirlere kadar uzanmaktadır.

3.2. Doğal Potansiyel

3.2.1. Doğal Arazi Yapısı

3.2.1.1. Araştırma Alanının Konumu ve Büyüklüğü

Turizm merkezlerinin konumlarını belirtmeden evvel Trabzon'un konumunu araştırmak daha faydalı olacaktır.

Trabzon, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Genel konum yönünden 39°10'30'' ile 40°25'10'' Doğu boylamları ve Ekvator'a göre 40°30'10'' ile 41°7'07'' Kuzey enlemleri

arasında bulunur. 4685 Km² yüzölçümü ile ülke topraklarının %0.6'sını kaplamaktadır (17) (Şekil 3.1).

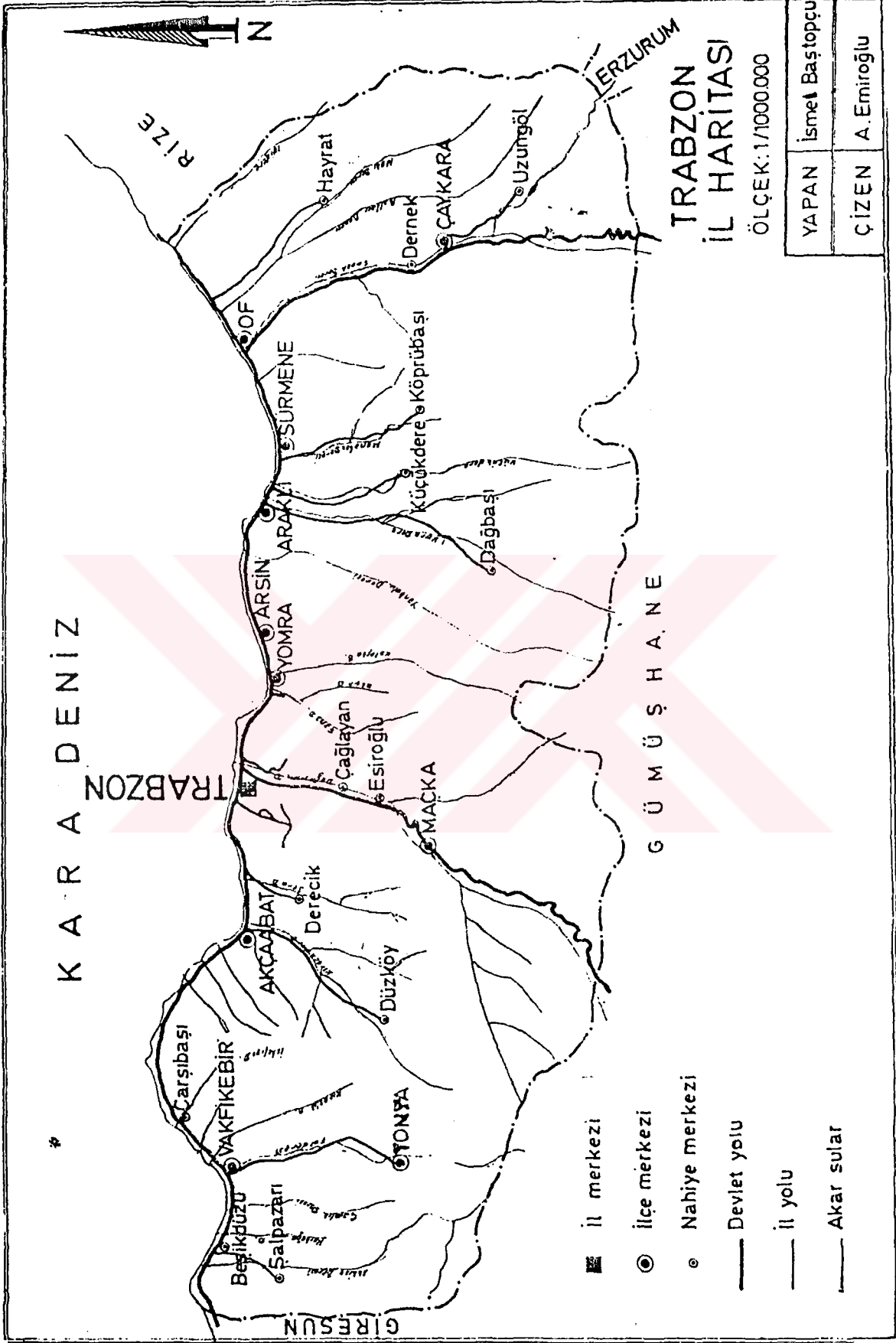
İl toprakları yönetsel bakımdan; Batıda, Giresun'un Eynesil, güneyinden Gümüşhane'nin Torul, Merkez ve Bayburt, doğudan Rize'nin İkizdere ve Kalkandere ilçeleri ile sınırlıdır. İlin Kuzeyinde Karadeniz kıyıları yer alır. İlin doğusundaki doğal sınırı İyidere, Vardar ve Güneyce yaylalarıdır (16).

Trabzon, coğrafya açısından bir yayla karakteri gösterir. Trabzon yaylasını güneyden kuzeye doğru Değirmendere, Kuzgundere ve Zağnos Deresi vadiler halinde parçalamışlardır. Bu vadilerin en geniş ve en derin olanı Değirmendere'dir (16).

Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) sınırında 3000 m.'yi aşan tepelerle başlayan ve Rize Dağları, daha batıda Soganlı Dağları ve Zigana Dağları ile devam eder. Doğu Anadolu ile Doğu Karadeniz bölgeleri arasındaki en önemli ulaşım imkânı 2030 m. yüksekliğinde Zigana ile, 2600 m. yüksekliğindeki Kop geçitlerinin kullanan kara yoludur (18) (Şekil 3.2).

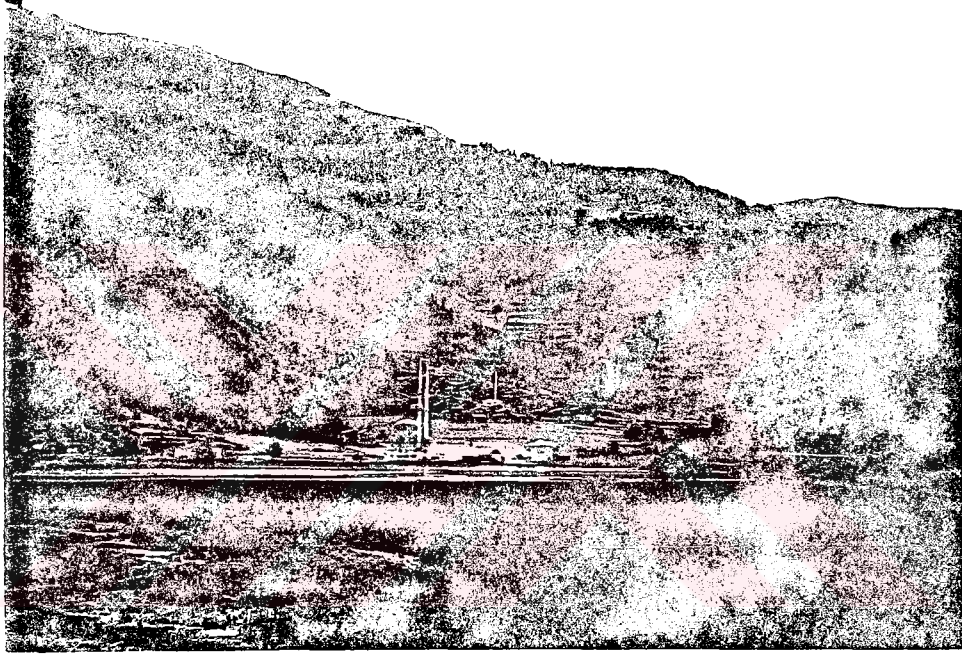
Araştırma alanlarımızın birincisi Çaykara ilcesine bağlı Uzungöl turizm merkezidir. Uzungöl, Trabzon'un en fazla turizm potansiyeline sahip yörelerinden biridir. Trabzon'a 96 Km., Çaykara'ya 20 Km. uzaklıktadır. Şu anda belde statüsü almış ve belediye kurulmuştur. Aynı zamanda "Tabiat Parkı" olarak ilân edilmiştir.

Haldizen Dere vadisinde, heyelan sonucu dere yatağının tabii baraj şeklinde kapanması ile oluşan bir göl mevcuttur. Bu göl, çevresindeki Lâdin ormanları ile çok ilgi çekici bir peyzaj sergilemektedir.

Sekil 3.1: Trabzon İl Haritası (16).

Derinliği ise yer yer 15 m.yi bulmaktadır. Yerleşim yerinin büyük kısmı bu göl etrafında bulunmaktadır. 1090 m. yükseltiye sahip olan yerleşim yeri düz bir arazide kurulmuş olup, Haldizen ve Demirkapı Dağları ile çevrilmiştir (Şekil 3.3).

Şekil 3.3: Göl kenarında kurulmuş olan Uzungöl beldesi.

Bir diğer turizm merkezimiz ise Araklı ilçesine bağlı Pazarcık Yaylası'dır. Araklı'ya 55 Km uzaklıkta olan yerleşim yeri, 1750 m. rakıma sahip olup, Erikli ve Solakyurt köyleri arasında kurulmuştur (Şekil 3.4).

Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan yer, içerisinden geçen yol ile Bayburt iline bağlanmaktadır. Karadere vadisinde kurulmuş küçük bir yerleşim yeridir, fakat asıl önemli özelliği birçok yayla ve köyü birbirine bağlayan yol ayırımında

KURUİMUS DİMƏSİDİR.

Sekil 3.4: Karadere vadisinde kurulumus Pazarçık Yav-
lası.

Trabzon'un günevinde yer alan Solma turizm merkezi Macka ilçesi sınırları içerisinde, Diğer bir ismi Çukur-cavır Yaylası'dır. Trabzon'a 50 Km., Macka'ya 26 Km. mesafededir. Cevresindeki Kulin Dadı, Tuzla ve Güzelvavla yaylalarını birbirine bağlayan birleşim yerindedir.

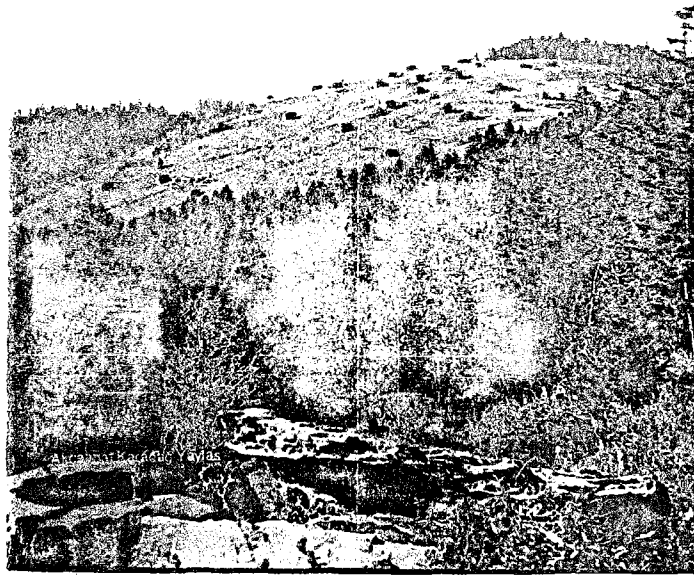
Yaklaşık 1650 m. rakımdaki Solma Yaylası ormanlık alanların çevrelediği cim alanlarına sahiptir (Sekil 3.5). Düzdağ, Cicekli, Karadağ ve Kulin dağları ile çevrilidir.

Akcaabat ilçesine bağlı Karadağ Yaylası, ilçe merkezinin güney-güneybatısında yaklaşık 1600 m. rakımda kurulumustur. Yayıya Düzköv üzerinden 40 Km.lik bir yol ile ulaşılır.

Sekil 3.5: Genis cim alanlarına sahip Solma Yavlası.

Yol üzerinde birçok yavla daha vardır. Çevresi ormanlarla kaplı olan yavla geniş bir alana yayılmıştır (Sekil 3.6). Karadağ Yavlası'nı Tasoğazi, Salıklı, Acısu, Taşlıvatak ve Hasandüzü yaylaları çevrelemiştir.

Sekil 3.6: Genis bir alana yayılan Karadağ Yavlası.

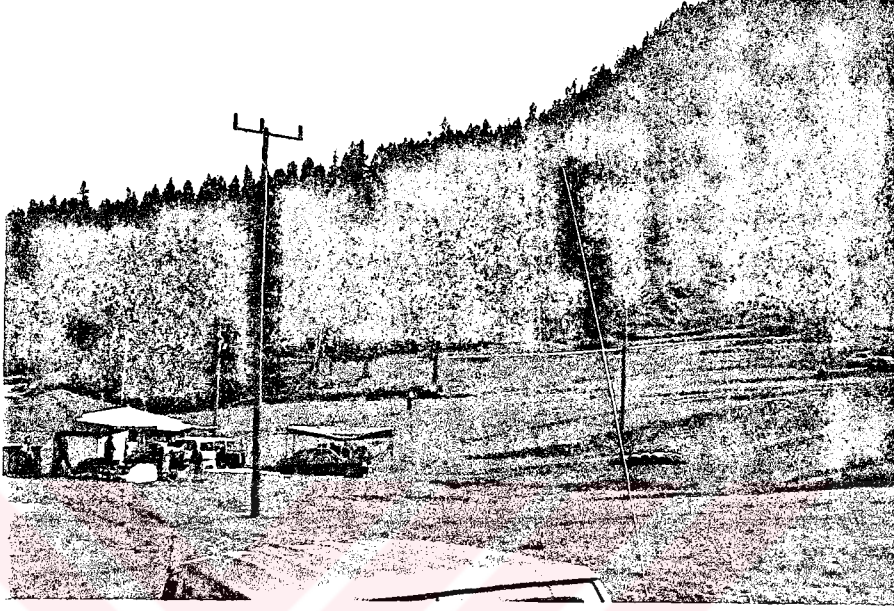
Trabzon'un Tonya ilçesine bağlı olan Erikbeli Yaylası turizm merkezi. Tonya'nın 24 Km. güneyinde ve yaklaşık 1800 m. rakımda kurulmuştur. Fof Deresi boyunca giden yol ile varılan Erikbeli turizm merkezi, birçok yaylayı birbirine bağlayan merkezi bir mola yeridir (Sekil 3.7).

Erikbeli'nden, Kadirga, Sarlı, Kızılağac, Oğuz, Ören, Catma ve Doğunlu yaylarına ayrıca 5 Km. uzakta bulunan Sazalanı mevkiine gidilebilir.

Sekil 3.7: Orman ile kucak kucaağ olan Erikbeli Yaylası

En yakın yer olan Sazalanı ise ayrı bir piknik ve mesire yeridir (Sekil 3.8). Erikbeli Yaylası'nı Damlıköy, Kınalı ve Erikbeli Tepeleri çevreler.

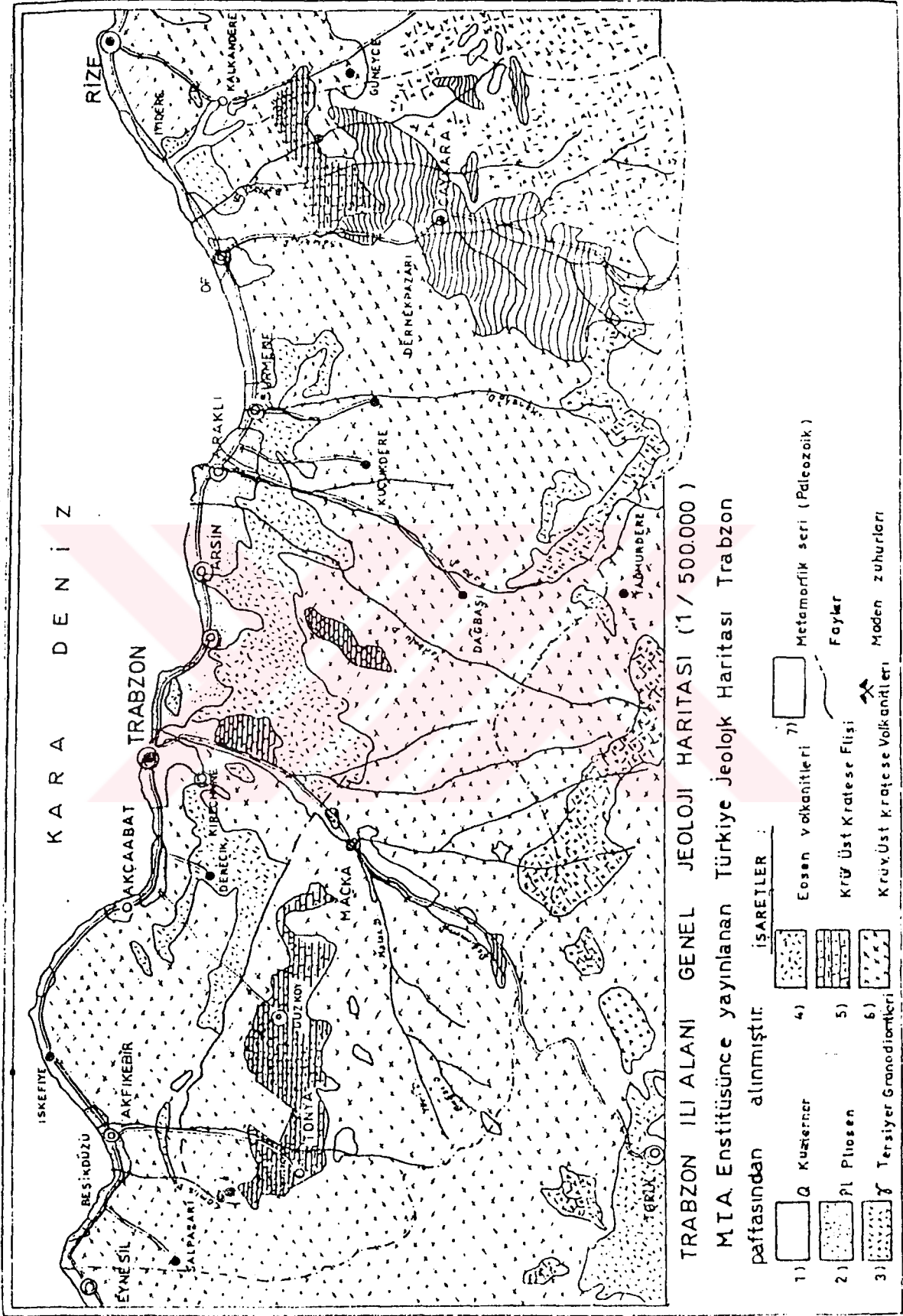

Sekil 3.8: Hafta sonu ve günübirlik rekreasyon alanı
zelliğine sahip olan Sazalanı Yaylası.

3.2.1.2. Jeolojik ve Topografik Yapı

Jeolojik Yapı: Kuzey Anadolu sıradağları (Pontidler) kuşaaının doğu kesiminde kalan Trabzon ili toprakları, ana çizgileri ile st Kratese (Yaklaşık 70 milyon yıl) ve Alt Tersiyer (30 ile 70 milyon yıl arası) yaşlarında volkanik ve pltonik kayalardan yapılıdır (16) (Sekil 3.9).

Volkanik kayalar, genellikle denizaltı volkanizmasıdır. Denizaltı volkanik etkinliklerin durgun olduğu zamanlarda kirectası, kumtası, kiltası vb. tortul kütleler, deniz altındaki volkanik temel üzerine ckms ve onu rtmstr. Bu durum Trabzon'un 10 Km. kadar güneyindeki Hacı Mehmet civarı ile Maçka-Catak yakınlarında ck görülmektedir (16).

Bu konu ile ilgili olarak çizilmiş olan Harita 3'ten su sonuçları çıkartabiliriz:

Araştırmamızın konusunu oluşturan turizm merkezlerinin bulunduğu alanların jeolojik özelliklerine bakacak olursak Pazarcık ve Uzungöl yaylaları Tersiyer granodiyoritleri grubuna girmektedir. Bu dönem toprakları güneyden, Haldizen Deresi güneyinden batıya doğru bir serit gibi, kuzeybatıya doğrudan yer yer uzanır (16).

Solma, Karadağ ve Erikbeli Yayları ise Üst Kretase volkanlarından oluşan bir alanda yer almışlardır. Bu tür tersiyer, Eosen volkanları ve Kretase üst flisleri, Trabzon ili içinde granodiyoritleri arasında ve genellikle yukarıda açıklanan dizinin güneyinde, doğudan batıya doğru geniş alanları kaplar (16).

Topografik Yapı: Trabzon, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan diğer illerde de görüldüğü gibi oldukça dağlık bir yeryüzü şekli gösterir. İl topraklarının, yeryüzü şekline göre dağılımında dağlar ön sırayı alır. İl alanının %76.6'sı dağlarla, %22.4'ü platolarla kaplıdır. İlde akarsuların oluşturduğu çok küçük alüviyal düzlüklerden başka ova yoktur. Bu da Trabzon'un ne kadar engebeli bir araziye sahip olduğunu göstermektedir (19).

Turizm merkezlerinin bulunduğu düzlükler, genelde ya bu akarsuların oluşturduğu alüviyal alanlar ya da taraçaların üzerinde, kıyı dağlarının yükseklerindeki düzlüklerdir.

İlin güneyini, kuzey-batı yönünde çeviren yüksek dağların kuzeyine bakan eteklerinden, kıyıya doğru yavaş yavaş yükseltisini yitiren arazi, yaylaların görünümünü belirler (Şekil 3.10).

Sekil 3.10: Tepe etegine kurulmus Erikbeli Yaylası.

Bu yaylaları yarararak gecen kısa aralıklı akarsular bölgeyi engebeli bir duruma düşürmüştür. Bu plâtolar üzerinde dağınık ve seyrek yerleşme merkezleri, kuzeye doğru serpilmıştır. Uzungöl, Pazarcık ve Şolma Yaylaları buna örnektir.

Toprak özellikleri: Turizm merkezlerinin toprak özelliklerine bakıldığı zaman hepsinin gri-kahverengi podzolik topraklara sahip olduğu görülür (19). Bunlardan Uzungöl ve Pazarcık turizm merkezleri bir dere vadisinde bulunmaları nedeniyle, akarsuyun sürükleyip getirdiği ve hızının kesildiği yerde bıraktığı alüviyal düzlüklerde kuruldukları görülmektedir (Sekil 3.11).

Solma, Karadağ ve Erikbeli yaylaları orman sınırı üzerinde fena drenajlı soğuk iklim koşullarında kısmen gleyleşme sonucu oluşmuş sıg ve taşlı alanlarda kurulmuşlardır.

Sekil 3.11: Alüvyal düzlükte kurulmuş Pazarcık Yaylası.

3.2.1.3. Hidrolojik Durum

Trabzon, Doğu Karadeniz'in diğer illerinde olduğu gibi yerüstü su kaynakları bakımından çok zengindir. İlde çok sayıda kısa akarsu vardır. Akarsular ilin güneyindeki yüksek dağlık yörelerden doğar, akışları düzensiz olan bu akarsular, güneydeki yüksek dağ sıraları plâtolarla derin vadiler açarak Karadeniz'e dökülür. Bu akarsuların hemen hemen hepsi çok küçük alüvyal kıyı düzlükleri oluşturur.

Akarsuların kaynak ve ağızları arasında 1000-2000 m. gibi büyük yükselti farkları bulunmaktadır. Havza genişlikleri 20 Km.yi, kaynaklarından denize uzaklıklarında 60 Km.yi geçmez. Bu nedenle akışları hızlıdır. Sel tipi rejimi nedeniyle asındırma yapılar (16).

Araştırma alanımızda bulunan Uzugöl, 3000 m.den çıkan

Haldizen Deresi'nin toprak kayması ile önünün kapanması sonucu oluşmuş bir göle sahiptir. Yerleşimi dere vadisinde ve bu göl çevresindedir (Sekil 3.12). Haldizen deresi daha sonra Solaklı Deresi halinde devam etmektedir.

Sekil 3.12: Uzungöl etrafında kurulmuş yerleşim merkezi

Pazarcık turizm merkezi ise Karadere vadisinde oluşan alüviyal düzlükte kurulmuştur. Merkezden geçen Karadere bölgenin en uzun (56 Km.) akarsuyudur (Sekil 3.13).

Karadere, debi bakımından Degirmendere'den sonra en uygun olanıdır. Kemerli (2686 m) ve Kostan (2500 m) dağlarından kollarını alır, kuzeyde Ağacları Deresi ile birleşerek Araklı ilçesinde Karadeniz'e dökülür. Turizm merkezinin yolu da Karadere boyunca uzanır.

Diğer bir turizm merkezimiz olan Solma Yaylası orman sınırının üstünde kalmaktadır ve çevresinde küçük dereler mevcuttur. Bu dereler Trabzon'da denize dökülen Degirmen dereye ulaşır.

Sekil 3.13: Pazarcık Yaylasının kurulduğu alüviyal düzlük.

Bu dereler Güzelvayla, Karanlık ve Dikyamac dereleridir. Derelerin debileri fazla olmamakla birlikte az miktarda balık içermektedirler.

Akcaabat Karadağ turizm merkezinin çevresinde irili ufaklı birçok dere bulunmaktadır. Derinirmak, Taşlıyatak, Karaağac ve Cataldere dereleri bunlara örnektir. Bu dereler Akcaabat'ta denize dökülen Kalanema Deresi'ne kavusurlar. Dereler boyunca güzel vistalar ve selâleler insanların ilgisini çekmektedir (Sekil 3.14). Yayla yakınlarında böbrek taşlarını düşüren ve şifalı olan birde kaynak suyu vardır.

Tonya Erikbeli yaylası'nda orman sınırının üstünde kalmaktadır. Ulaşım Fol Deresi boyunca yapılmaktadır. Çevrede küçük dereciklerin yanısıra bir de Süme Deresi bulunmaktadır.

Sekil 3.14: Yaylalarda çokça rastlanan selâleler.

3.2.2. Klimatik Yapı

Turizm merkezlerinin iklimini belirleyebilmek için öncelikle Trabzon'un iklimi bilinmelidir. Trabzon ve turizm merkezleri arasında fazlaca bir fark yoktur.

Trabzon ili, Türkiye'de etkin olan üç iklim türünden denizsel iklimin, bir başka deyişle kendine özgü Karadeniz ikliminin tipik özelliklerini gösterir.

1934-973 yılları arasındaki rasatlara göre alçak basınc

sistemleri içerisinde güney-güneybatı rüzgârı egemendir. Bu yönden esen rüzgârlar bölgenin ılıman bir iklime sahip olmasında etkindir. Bilhassa cephe gerilerinden esen rüzgârlar batı-kuzeybatı istikametine dönüşerek hem yağışların oluşmasına hem de sıcakların düşmesine sebep olurlar (20) (Tablo 3.1).

Tablo 3.1: Trabzon ve ilçelerinin iklim durumunu gösterir çizelge (20).

İLÇESİ	Yağışlı Günler	Ortalama Yağış (mm)	Maks. (sıc.) °C	Min. (sıc.) °C	Ortalama (sıc.°C)	Donlu Gün Ad.	Rüzgâr
Merkez	138.4	830.8	38.2	-7.4	14.5	9	S.SW
Akçaabat	72.0	562.6	31.4	-1.4	-	-	N.E
Araklı	11.6	981.4	-	-	-	-	S.W
Çaykara	135.7	1017.8	-	-	-	-	N
Maçka	132.4	674.2	38.0	-11.0	11.9	-	N
Tonya	11.8	974.2	-	-	-	-	N
Ekstremler	11.6	562.6	31.4	-1.4	11.9	9	-
	138.4	1017.8	38.2	-11.0	14.5		

Yüksek basınç sisteminin etkisi altında kaldığı zamanlarda ise genellikle kuzey ve kuzeydoğu rüzgârlarının etkisi altındadır. Bu rüzgârlar genellikle yağış oluşturmazlar, kısın soğuk karakterli rüzgârları oluştururlar. Yazın oldukça

ılıman estiklerinden serinletici özelliğe sahiptirler (20).

Trabzon'da genellikle yazlar orta sıcaklıkta (ortalama 23.2 °C), kışları ise ılık (ort.7°C) geçmektedir. Buna karşılık Akdeniz'e göre bütün mevsimler düzenli ve yağışlıdır. Yazlar pek sıcak, kışlarda çok soğuk olmaz. Kıyıda uzakta yağış azalır, yükseklerle çıkıldıkça yağış yerine çoğu zaman sis olayları görülür. İçerlere doğru yazlar daha sıcak kışlarda sert geçer (20).

Sıcaklık: 39 yıl süren sıcaklık ortalamalarına göre yıllık ortalama sıcaklık 14.5°C dir. En yüksek sıcaklık 38.2°C, en düşük sıcaklık ise -7.4°C olarak saptanmıştır. İlin doğusu, batıya oranla ılımandır. Bölgede 25-30 °C ler arasındaki yaz günleri, genellikle mayıs ayında başlamakta kasım ayında son bulmaktadır.

Yağış: Trabzon yılın her ayında yağış alır. Karadeniz Bölgesindeki yağışlar genellikle Depresyonik ve Orografik'tir. Ege ve Marmara kıyıları üzerinden gelen depresyonlar kış ve sonbahar yağışlarını, Karadeniz'den kayan ve Batı Rusya'dan gelenler kış ve yaz yağışlarını, Romanya üzerinden gelenler ise ilkbahar yağışlarını oluşturur. Trabzon'da yıllık ortalama yağış 836.5 mm. olarak saptanmıştır (16).

Sisli günler: Yaz aylarında ve sonbahar başlangıca dışında kalan aylarda sis olayına rastlanır. Ortalama sisli günler sayısı 106 dir. Yaylalarda genellikle yağışın yerini sis alır (16).

Bu kriterler gözönüne alındığında genelde 1500 m.nin üzerinde olan yaylalarımızda durum şöyledir:

Yaz mevsimi, kıyılarda bunaltıcı sıcak yaparken yaylalarda esen rüzgârlar sonucu günler serin ve güneşli geçer.

İlkbahar, genelde ya sisli vada yağışlı geçer bu nedenle güneşli günler sayısı azdır.

Kış, kıyı kesimlerde ılık ve karsız geçmesine rağmen yükseklerde çok karlı ve soğuk geçer, yolları kapatır ve yaylalarda durulmaz hale gelir.

Sonbahar, mevsimler içerisinde en güzelidir. Yaylalarda çok kısa sürer. Yaprakların renk değişimi ile ayrı bir güzelleşen doğa, sisli havalı ile de daha gizemli bir hal alır. (Sekil 3.15).

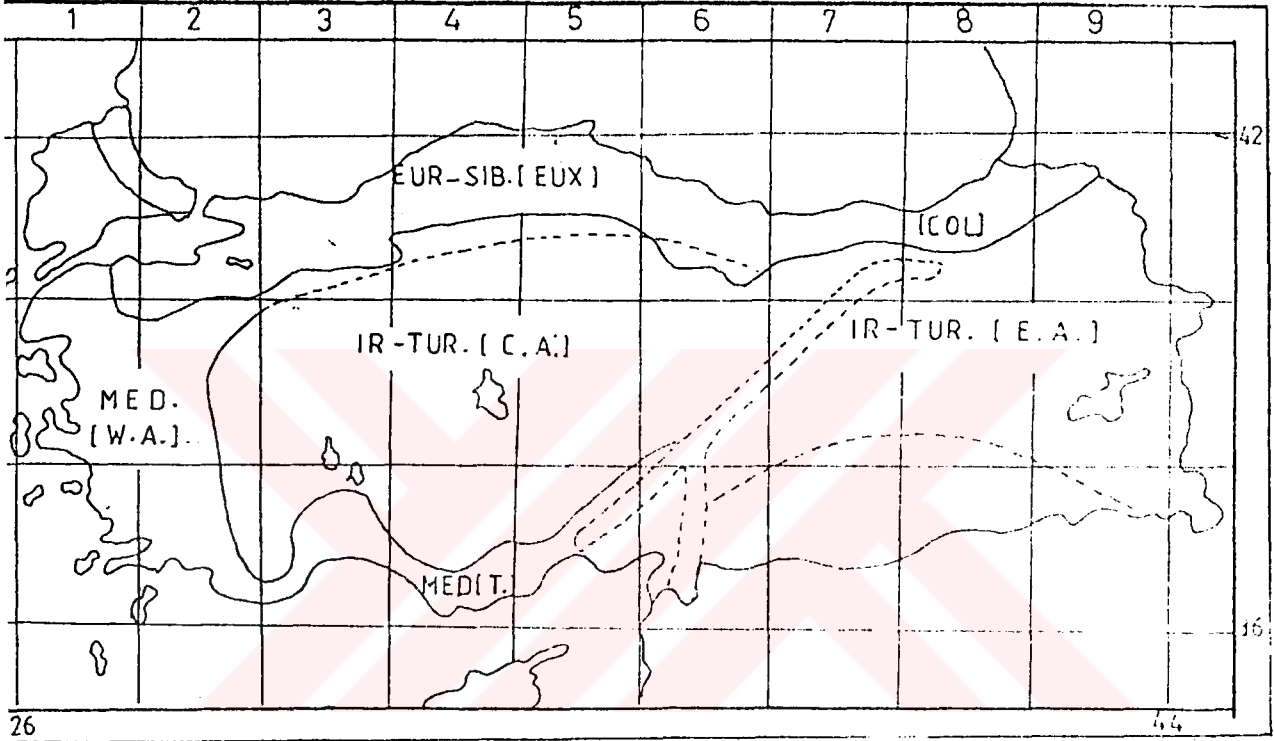
Sekil 3.15: Sisli havada daha da güzelleşen Uzungöl.

(Foto M.VAR).

3.2.3 Doğal Bitki örtüsü

Turizm merkezlerinin doğal bitki örtüsünü incelerken, odunsu ve otsu taksonların tamamının araştırılıp belirlenmesinden ziyade, turistlerin ilgisini çekebilecek, geniş alanlara yayılmış, estetik güzelliğe sahip türlerin gözlenip belirlenmesi daha faydalı olacaktır.

Türkiye 3 floristik bölgeye ayrılmaktadır. Bunlar; Euro-Siberian (Avrupa-Sibirya), Mediterranean (Akdeniz) ve Irano-Turanian (Iran-Turan) bölgeleridir (21) (Şekil 3.16).

Şekil 3.16: Türkiye'nin floristik Bölgeleri (21).

Turizm merkezlerimizin bulunduğu Trabzon ili Euro-Siberian (Avrupa-Sibirya) flora alanınının Colchis (Kolşik) kesiminde bulunmaktadır.

Euro-Siberian (Euxine-Colchis) flora alanı Türkiye'nin tüm kuzey şekillerini (Karadeniz kıyı ve iç kesimleri) içermekte olup, doğuda Kafkasya'nın büyük bir bölümü ile Kırım ve Dobrudja dağlarına kadar uzanmaktadır (21).

Euro-Siberian Bölgesi Türkiye'deki yayılışını Ordu ili Melet Irmağı'ndan Euxine (öksin) ve Colchis (Kolşik) olarak

ikiye ayrılır. Bunlardan öksin provens, Istranca Dağları ile Melet Irmağı arasında uzanmakta olup, bunun doğusunda Kolsik provens başlamaktadır (21).

Colchis (Kolsik) Alt Bölgesi: Bu kesimin floristik yapısı Kafkas florası ile özdeşlik göstermektedir. Burada yağışlı ve bulutlu bir iklim egemen olup, çok sayıda Kuzey Yarımküresi tersiyere ilişkin relikt (kalıntı) bitkileri içermektedir. Bunların en önemlileri şunlardır (21).

Odunsu taksonlar

- *Picea orientalis*,
- *Betula medwedevii*,
- *Rhamnus imeritinus*,
- *Rhodadendron smirnowii*,

Otsu taksonlar

- *Hypericum fissurale*,
- *Primula cortusifolia*,
- *Lilium ponticum*,
- *Papaver laterium*,

Trabzon'da rastlanan asal vejetasyon tiplerine baktığımız zaman bunun 3 ana tipte incelendiğini görmekteyiz (22).

- 1- Pseudomaki (0-50, 0-2000 m)
- 2- Orman (300-400, 1900-2000 m)
- 3- Alpin (2200-)

Bizim konumuz içerisine giren yaylalar bu tiplerden Orman vejetasyonuna girmektedir.

Orman vejetasyonu, pseudomakinin hemen üzerinden (300-400 m) başlayarak, alpin vejetasyonun başladığı 1900-2000 m. yükseltilere kadar yayılmaktadır. Alan olarak genişliğinin yanısıra takson olarak da zengindir. Genel olarak Karadeniz ormanları, nemli orman ve sisli orman kademeleri olarak incelenmiştir (22).

Arastırma alanımızda egemen olan ağaçlar başta *Picea orientalis* olmak üzere *Fagus orientalis*, *Abies nordmanniana*

subsb, nordmanniana, Castanea sativa, Carpinus betulus, Alnus glutinosa subsb. barbata, Papulus tremula, ayrıca dere içlerinde Juglans regia ve Platanus orientalis bulunmaktadır (22).

Orman vejetasyonu aşağıdan yukarıya doğru genel olarak yapraklı ve iğne yapraklı olmak üzere ikiye ayrılır. Karadeniz'e dönük yamaçlarda aşağıdan yukarıya doğru Alnus-Corylus yada Castanea-Carpinus toplumlari; yüksekliklerde çoğu kez saf halde Fagus veya Fagus-öteki yapraklılar; bunun üzerinde ise ya saf halde Picea orientalis veya Picea-Abies karışımı yer almaktadır (22).

Karadeniz ardı kesimlerle, güney yamaçlarda Picea orientalis yerini Pinus sylvestris'e terk etmektedir (Şekil 3.17). Bu durum Erikbeli Yaylası ardı kesimlerde görülür.

Şekil 3.17: Erikbeli Yaylası ardında Lâdin'in yerini Sarıçam alır.

Ağaçların yanısıra, orman vejetasyonu altında ve açıklık alanlarda estetik güzelliğe sahip (Şekil 3.18), çiçek güzelliği olan (Şekil 3.19), peyzaj planlamalarında ve ilaç sanayinde kullanılabilen bir çok bitki türü de mevcuttur (23)

Bunlar *Rhododendron* sp., *Geranium silvaticum*, *Rosa canina*, *Oxalis corniculata*, *Myosotis* sp., *Ajuga orientalis*, *Campanula* sp., *Viburnum* sp., *Crocus* sp., *Sedum* sp., *Colchicum otomnale*, *Herachileum* sp., *Veratrum album*'dur (23).

Eczacılıkta kullanılan *Rhamnus imeritinus*, *Crataegus* sp., *Berberis vulgaris*, *B. crategina*, *Primula elatior*, *Bellis perennis*, *Helicrysum graviolens*, *Origanum vulgare*, *Thymus* sp.'dir.

Sekil 3.19: Karadag Yaylası'nda harika pembe çiçeklere sahip Campanula sp.

Turizm merkezlerine giderken tüm bu bitkiler çiçek açma zamanlarında her tarafı bir halı gibi kaplarlar özellikle orman gülleri ve cam çiçekleri ile sonbalarda açan Crocus sp. (Vargit) çiçekleri en ilgi çekenleridir.

3.2.4. Yaban Hayatı

Trabzon'da henüz ulaşılamamış, insan eli değmemiş yerler az miktarda da olsa bulunduğundan yaban hayvanları yönünden zengindir, ancak halkının büyük çoğunluğunda silah olması ve ava meraklı olmaları nedeniyle av hayvanı sayısı çok azdır.

Trabzon'un geneline ve turizm merkezlerimize baktığımızda yaygın olan yaban hayvanlarını şöyle sıralayabiliriz:

Sus-scrofa Atilla - Güneydoğu Avrupa Yaban Domuzu.

Araklı ilçesinin Pazarcık ormanlarında Tonya ilçesinin Erikbeli ve Sazalanı Yaylalarında, Akcaabat ilçesinin Karadağ ve Çayırbağı ve Maçka ormanlarında bulunur.

Ursus arctos (L) - Bozayı, Esmerayı

Araklı ilçesi pazarcık ve Sulakyurt ormanlarında, Çaykara ilçesi Uzungöl ormanlarında, Akcaabat ilçesi Karadağ ormanlarında, Maçka ilçesi Kulındağı, Solma ormanlarında bulunur.

Canis lupus (L) - Kurt

Akcaabat ilçesi Karadağ, Tonya ilçesinin Sis, Erikbeli, Araklı ilçesi Pazarcık ormanlarında bol miktarda bulunur.

Canis aureus (L) - Cakal

Denizden ortalama 2000 m.ye kadar olan her yerde bulunur.

Vulpes vulpes (L) - Tilki

Maçka ilçesinin Solma ve tüm yaylalarında, Akcaabat Karadağ ormanlarında, Araklı ilçesinin Pazarcık ve tüm yaylalarında, Tonya Erikbeli yaylasında, Çaykara Uzungöl çevresi ormanlarında çok miktarda bulunur.

Meles meles (L) - Forsuk

Araştırma alanının her yerinde rastlanmaktadır.

Martes martes (L) - Ağaç Sansarı, Zerdeva, Zerdova

Araklı ve Akcaabat ilçesi ormanlarında rastlanmıştır.

Lepus europaeus syriacus Ehrenberg- Avrupa Tavşanı

Sahilden yaklaşık 2500 m. yüksekliğe kadar hemen hemen her yerde rastlanabilir (24).

Rupicapra rupicapra (L) - Çengel Boynuzlu Yaban Kecisi

Rupicapra rupicapra asiatica Leydekker - Trabzon Çengel -

Boynuzlu Yaban Kecisi

Maçka ilçesi Meryemana ve Zigana vadilerinde, Akçaabat ilçesinin Düzköy, Karadağ ormanlarında, Araklı ilçesi, Kirazlı ve Pazarcık yaylaları civarında, Tonya ilçesinin Erikbeli mevkiinde görülmüştür. Ortalama 1500-2100 m. arasındaki alanlarda görülür (24).

Cervus elaphus Maral Gray: Maral Geyiği

Maçka ilçesi Meryemana, Solma ve Kulin Dağında görülür.

Capreolus capreolus armenius Blacker : Karaca

Yörede Elif Kecisi olarak bilinen Karaca, Maçka ilçesinin Meryemana ve Zigana ormanlarında ve Akçaabat Karadağ ormanlarında az miktarda bulunur (24).

Lynx lynx (L) : Vaşak

Araklı ilçesi Kirazlı, Sulakyurt ve Pazarcık ormanlarında, Maçka-Hamsiköy civarında görülmüştür (24).

Scolopax rusticola (L) : Culluk

Araştırma alanında özellikle Ekim ve Mart aylarında 2000 m. ye kadar hemen hemen her yerde görülür.

Tetraoallus caspius (L) - Ur Keklik

Tetraoallus caucasicus - Kafkas Kekliği

Çaykara ilçesi Uzungöl nahiyesi güney kayalıklarında, Demirkapı Köyü Kırklar Dağı'nda bulunmaktadır (24).

Bu hayvanların hepsi turizm merkezleri civarındaki ormanlarda bulunmaktadır, ancak aşırı ve düzensiz avlanma sonucu çoğunun nesli tükenmek üzeredir.

3.2.5. Su Ürünleri

Trabzon ilinin aşırı şekilde engebeli olmasının nedeni olan dağlar ve bunları çok sık aralıklarla kesen derelerin

geçtikleri yerler boyunca yayla yolları geçirilmiştir. Çoğu yerleşim yerleri bu yollar kenarına kurulmuştur.

Bazı yerleşim yerleri ise küçük dereler civarında, yüksek dağlardaki ormanlar veya orman içi acıklıklara kurulmuştur. Bu derelerin kaynağı 2000 m.nin üzerindeki dağlardır. Dere sularında ise alabalık doğal olarak yetişmektedir.

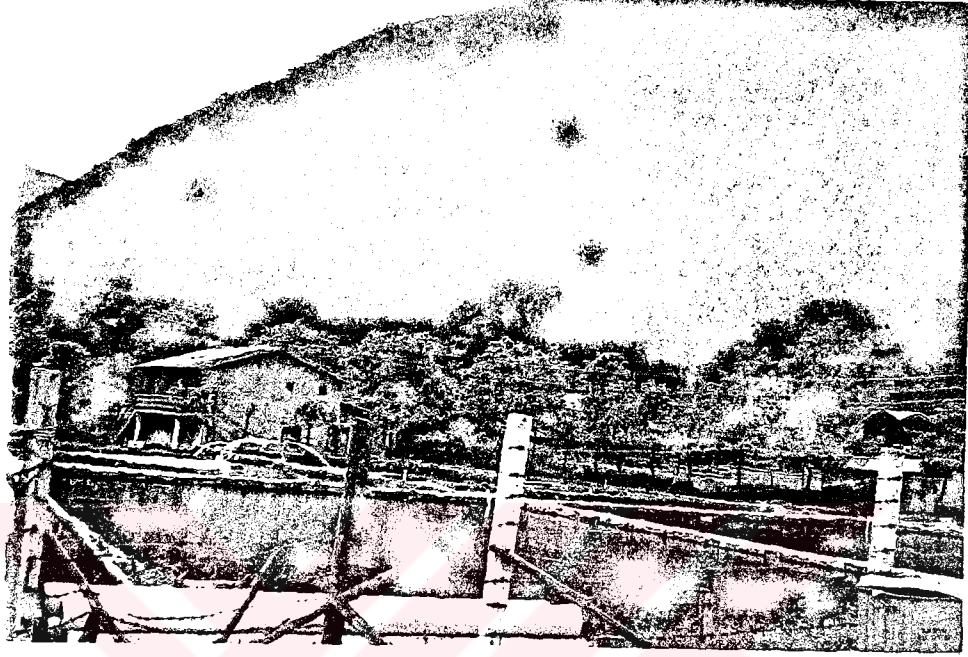
Bundan yıllar önce alabalıkların çok olduğu derelerimizde yıllar boyunca uygulanan aşırı avlanma neticesinde balık sayısı hızla azalmış, hatta bazı derelerde bulunamaz olmuştur.

Araştırma alanımızda bulunan Uzungöl'de, Haldizen dere-si üzerinde oluşan gölde alabalık ve birazda Sazan bulunmaktadır, ancak yapılan araştırmalar gölün, temizlenmemesi neticesi giderek doldugunu göstermiştir. Eger önlem alınmazsa doğal olarak gölde yetişen alabalık nesli tehlikeye düşebilecektir.

Diğer turizm merkezlerimizin gerek merkezinde; gerekse çevrelerinde bulunan derelerde sadece alabalığın yetiştiği bilinmektedir, ancak bunların sayısı da her geçen gün azalmaktadır.

Bazı yörelerde son yıllarda oluşan bilinçlenme sonucu özel sektör veya devlet desteği ile bazı balık üretme çiftlikleri açılmaktadır. Bunlara en güzel örnek Uzungöl'de yapılan hem ticari hem de turistik amaçlı balık üretme çiftliğidir (Şekil 3.20). özel sektöre ait olan tesiste üretilen balıklar hem pazarlanmakta hem de turistlere sunulmaktadır.

Uzungöl'de görülen bu örnek tesis diğer yaylalarımızda da uygulanabileceğiden dolayı, gerek özel sektörün gerekse devletin kuracağı tesislere gerekli kredi verilebilecektir.

Sekiil 3.20: Uzungöl'de özel sektöre ait alabalık üretme çiftliği.

Araklı ilçesinin Pazarcık Yaylası'ndan geçen Karadere üzerinde özel sektör tarafından kurulmak istenen bir alabalık üretme çiftliği projesi hazırlanmaktadır.

3.3. Sosyo-Kültürel Potansiyel

3.3.1. Demografik Yapı

Turizm merkezlerinin nüfusuna baktığımız zaman nitelik ve sayı olarak büyük farklılıklar göstermediğini ancak geçmişteki ve bugünkü yapısı ve niteliklerinin zamanla değiştiği göze çarpmaktadır.

Yaylalarımızın geçmişine baktığımız zaman, yaylacılığın belli başlı sebepleri arasında mera hayvancılığı yapmak,

kışın köyde kalmanın verdiği sıkıntıyı atmak ve dinlenmek olduğunu söyleyebiliriz. Eskiden her ailede ihtiyactan fazla büyük ve küçükbaş hayvan bulundurulur bunlardan hem kendi ihtiyaçlarını karşılar, hemde hayvansal ürünlerini satarak gelir sağlardı.

Bugün ise beslenen hayvan sayısının azalması ile birlikte nüfusun da azaldığı görülmektedir.

Son yirmi yıldır Karadeniz'de yaşanan ve halâ devam etmekte olan göç olayı da nüfusun azalmasında etkili olmuştur. İnsanlar geçimlerini sağlamak amacıyla büyük şehirlere göç etmişlerdir. Sadece yazın bir aylığına tatile gelmektedirler. Buda yayla gelenegini kaybettirmektedir.

Çaykara ilçesi Uzungöl turizm merkezi yayla özelliğinden çok bir ilçe özelliği gösterir, kışında sürekli kalındığından dolayı nüfusu diğerlerine göre fazladır. Yaklaşık 3000 civarında olan nüfusun bir bu kadarı daha yurtdışında çalışmaktadır.

Genelde tarım ve hayvancılık yerini memurluğa ve esnaflığa bırakmıştır.

Araklı ilçesinin Pazarcık Yaylası'na baktığımız zaman 20 kişilik bir nüfusa sahip olduğunu görürüz. Bu nüfus kışında burada kalmaktadır. Bu yaylada nüfusun bir kısmı iş bulmak gayesi ile büyük şehirlere göç etmiştir.

Sadece yaylalara çıkan yol üzerinde kurulmuş bir mola yeridir. Bu nedenle de nüfusu azdır. Genellikle bakkal dükkanı ve lokanta işletilmektedir.

Maçka ilçesi Şolma Yaylası fazla dağınık olmayan 60 haneden ibaret, 200 civarında bir nüfus barındırmaktadır.

Karadağ Yaylası ise 100 haneye sahip kalabalık bir

yayladır. Nüfusu 400 civarındadır. Kendisine çok yakın olan yaylalar da dikkate alındığında hane adedi 400'e çıkar. Bu yaylalar birbirine çok yakındırlar.

Bu yayladakilerin de çoğu dışarıya göç etmek zorunda kalmışlardır.

Erikbeli Yaylası'na baktığımız zaman nüfusun Pazarcık Yaylası gibi az olduğunu görmekteyiz. Bunun sebebi, her iki yaylanın da gerçekte yaylalara giden yolların kesişim noktasında kurulmuş bir mola ve alışveriş yeri olmalarıdır.

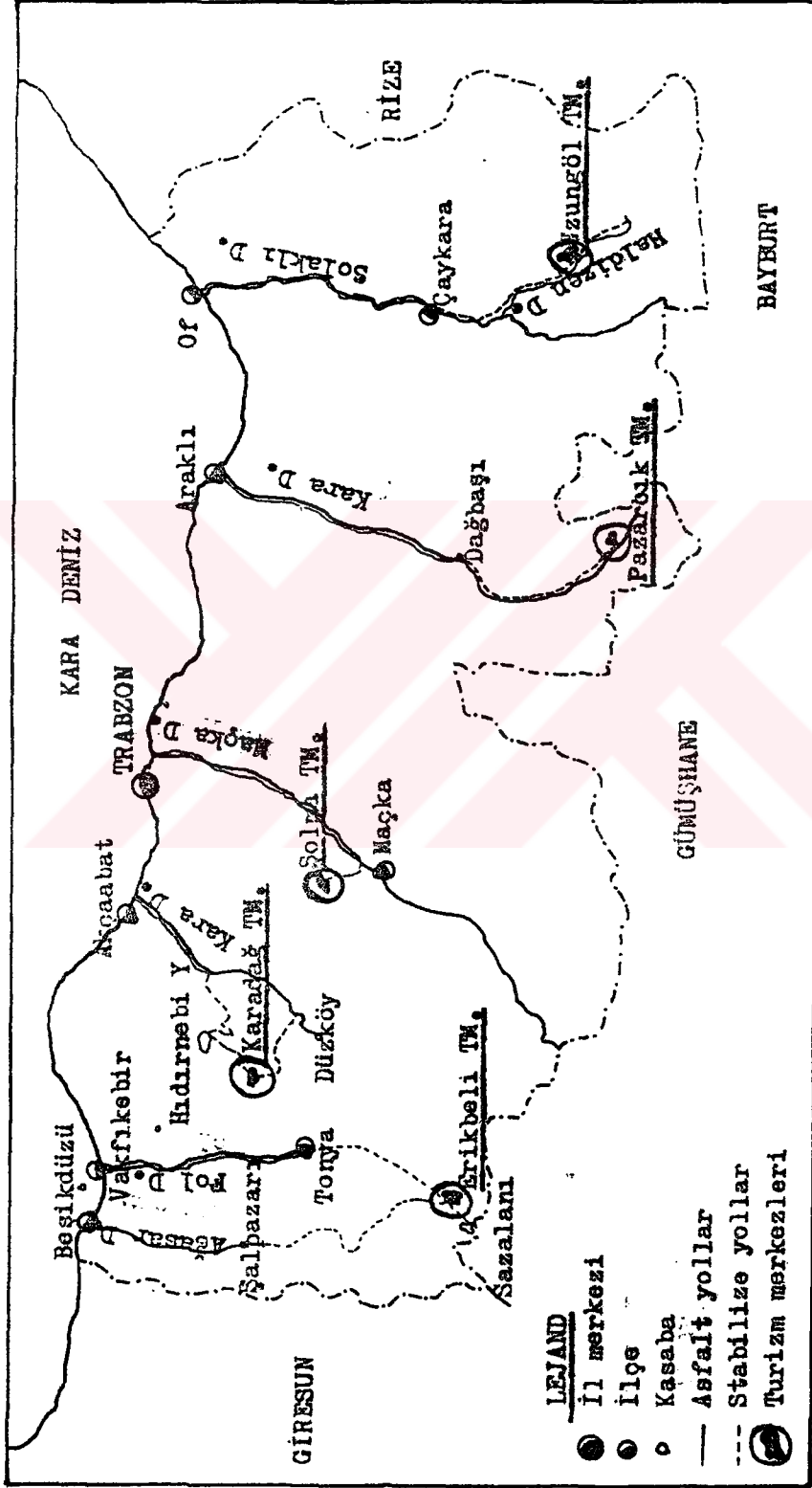
10 hanelik yerleşim yerinde 60 kişi civarında bir nüfus kalmaktadır. Çoğunlukla köyden gelip burada yazın bakkal, lokanta, kahve ve kasap acip para kazanmaktadırlar. Tarım ve hayvancılık yok denebilecek kadar azdır.

3.3.2. Ulaşılabilirlik

Turizm merkezlerimiz genelde 1000-2000 m. yükseklikler arasında olup, yerleşim veri bakımından ormanlık, sarp yerlere kurulduğundan ulaşım imkânı son derece kısıtlıdır.

Trabzon'un genelinde ulaşım imkânları çok sınırlıdır. Burayı diğer illere ve ilçelere bağlayan yollar dışında asfalt yol yoktur. Köylere ve bu köylere bağlı yaylalara giden yollar ise genelde toprak veya stabilize orman yoludur. Bu yörelere başka ulaşım imkânı da yoktur.

Trabzon'un arazi yapısının dağlık ve engebeli olması, bu dağları keserek gelen akarsuların Karadeniz'e döküldüğü yerde ana sahil yoluna bağlanması, ulaşım ağını olumlu yönde etkilemiştir, ili, ilçeleri ve köylere, köyleri de yaylalara bağlayan yollar genelde bu akarsu vadilerinden geçmektedir. Bu da ulaşımına büyük kolaylıklar sağlamaktadır (Şekil 3.21).

Şekil 3.21: Trabzon'daki turizm merkezlerini gösteren harita.

Uzungöl turizm Merkezi Caykara'ya 20 Km. uzaklıktadır. Trabzon'dan Caykara'ya kadar asfalt olarak gelen yol 76 Km. olup, bundan sonrası toprak yoldur. Uzungöl belediyesinin girişimleri sonucu bu yol ihaleye verilerek asfaltlama çalışmaları başlatılmıştır.

Uzungöl'den diğer yaylalara giden yol ise yine toprak orman yoludur ve Haldizen Deresi boyunca uzanır (Sekil-3.22).

Sekil 3.22: Uzungöl'de yaylalara giden toprak yol.

Caykara'dan Uzungöl'e kadar gelen yol Solaklı Deresi boyunca uzanır. Birçok yerleşim yerinden geçen yol her iki tarafındaki bitki örtüsü güzelliği ile insanı büyüler. Caykara'dan ulaşım belediye minibüsleri ile olduğu gibi, özel turistik şirketin minibüsleri ile de sağlanabilir. Ulaşım seyrek olduğundan turistler genelde özel araçlar ile gelmek

zorundadırlar. Bunun yanında özel turizm şirketleri de turlar düzenlemektedirler.

Pazarcık turizm merkezi ise Araklı'ya 55 Km. uzaklıkta-
dır. Yol Karadere boyunca Dagbası nahiyesine asfalt olarak
gitmekte, oradan sonra yine Karadere boyunca toprak orman
yolu olarak devam etmektedir. Bu yol yayladan toprak olarak
gitmekte 48 Km. ileride Bayburt iline ulaşmaktadır. Bu yol
Trabzon-Bayburt arasını en aza indirmektedir.

Yolun toprak olan kısımları son derece bozuk olduğu
için ulaşım zorlukla yapılmaktadır (Sekil 3.23).

Sekil 3.23: Pazarcık'ta Karadere boyunca uzanan toprak
yol.

Pazarcık, Trabzon-Bayburt karayolu üzerinde bulunduğun-
dan bu yolun asfaltlama çalışmaları başlamıştır.

Yaylaya ulaşım yabancılar için problemlidir. Araklı'dan

hergün bir arac yavlaya gitmektedir, ayrıca yaylalara giden özel araçlar da vardır. Bunlardan ancak yayla halkı faydalanmakta yabancılar zorluk çekmektedir.

Solma Yaylası, Macka'dan 26 Km. uzaklıktadır. Bunun ilk 5 Km.'si asfalt, devamı toprak orman yoludur.

Yol Orman İşletmesi tarafından yapılmıştır. Yağmur yağdığında bozulmaktadır.

Yaylaya herhangi bir servis yoktur, ancak çevresinde çok fazla yayla olduğundan (Güzel Yayla, Kulindağı Yaylası) Macka'dan kalkan özel araçlarla gidilebilir.

Solma'da orman yoluyla Karadağ Yaylası'na, Akçaabat'a, Zigana Dağı'na ve diğer yaylalara gidilebilir. Yol boyunca birçok yayla ve köy mevcuttur. Yol sürekli orman içerisinden gittiği için manzara son derece güzel ve peyzaj değeri yüksektir.

Karadağ Yaylası, Akçaabat'a 35 Km. uzaklıkta olup, bunun 10 Km.'si asfalt geri kalanı toprak orman yoludur.

Yalaya ulaşım son derece zordur. İstenildiği zaman arac bulunamamaktadır. Özel araçlarla gidilebilmektedir. Yol toprak olduğundan yağmurlu ve sisli havalarda ulaşımı zorlaştırılmaktadır.

Yolun ilk 10 Km.'lik kısmı Kalanema Deresi boyunca asfalt gitmekte sonra dağ yoluna sarmaktadır. Acısu, Kurucam Köylerinden, Hıdırnebi, Balıklı, Korutepe ve Cimenlik yaylalarından geçerek Karadağ'a ulaşılmaktadır.

Diğer bir ulaşım şekli ise Akçaabat-Düzköy hattı ile olmaktadır. Bu yol 22 Km. olup, ilk 12 Km.'si asfalt sonrası toprak orman yoludur.

Erikbeli yaylası ise Tonya'ya 12 Km. uzaklıktadır.

Yol Tonyadan itibaren Fol Deresi boyunca uzanır ve tamamı topraktır (Sekil 3.24).

Sekil 3.24: Tamamı toprak olan Erikbeli yayla yolu.

Yaylaya sürekli araba bulunmamakla birlikte, diğer yaylalara giden yolların kesişme noktasında olduğu için sık sık özel araçlar bulunabilmektedir.

Yayla yolu çok bozuk olduğundan dolayı ulaşım zorlukla yapılabilmektedir. Erikbeli'nden geçen orman yolu, Kadırga ve diğer yaylalara, Vakfıkebir, Besikdüzü, Salpazarı ve Gümüşhane'ye kadar uzanmaktadır.

Yol, Fol Deresi boyunca Orman içerisinden ilerler.

3.3.3. Yerleşim Durumu

Trabzon'da yayla evleri şehirden farklılık göstermektedir.

Yerleşim durumu tamamen dağınık bir yapı gösterir. Yerleşimde arazinin engebeli ve sarp olması, tarım arazilerinin kıstıtlı olması, iklim ve yapı malzemesi bu yerleşimi doğrudan etkilemektedir.

Yayla evleri genelde birbirlerinden uzak, ağaçlar arasında tek tek bulunurlar. Genellikle aşağı kotda hemen evin önünde, küçük bir alanda çevrilmiş bahçede sebze tarımı yapılır.

Anadolu'da su, köy yerleşmesini etkiler, oysa bu Trabzon'da, her yayla civarında irili ufaklı derelerin bulunması ile su problemini ortadan kaldırır. Bu özellik evlerin dağınık olmasının başlıca sebeplerindendir (25).

Evin kuruluşunda en etkili faktör arazinin sarp ve engebeli olmasıdır. Evlerin ön yüzü genellikle aşağı kısma bakmakta, arazinin yapısına göre şekillenmektedir. Sürekli yeşil doğa içerisinde yaşayan köylü için manzara fazla önem taşımamaktadır.

Evlerin hemen yanında denetim altında tutulan boş bir alan fındık serip kurutmak için ayrılır. Tarım daha çok insan gücü ile yapıldığından ev çevresinde sundurmaya gerek yoktur. Ahır ve sahanlık ev ile aynı çatı altındadır (25).

D. Karadeniz'de sıcaklık, nem, rüzgâr, yağışlar, ışık ve ısıma, topografya ve yönlenmeden oluşan fiziksel çevre koşulları duvar, döşeme, çatı ve doğrama gibi yapı elemanlarını ayrı ayrı etkilemiştir. Böylece bir mimari yapı olarak geleneksel ev tipini belirleyen en önemli etkenlerin; kültür, malzeme ve fiziksel çevre koşulları olduğunu vurgulamak gerekir (26).

Araştırma alanında genel olarak yapı malzemesi ahşap,

ahşap dolma, biriket, tas yığma ve tuğladır. Çatı malzemesi de sac veya tenekedir.

Uzungöl turizm merkezi, yerleşim yeri olarak düz bir arazide kurulmuştur. 1625 Ha. alanda dağınık bir yerleşime sahiptir (Şekil 3.25).

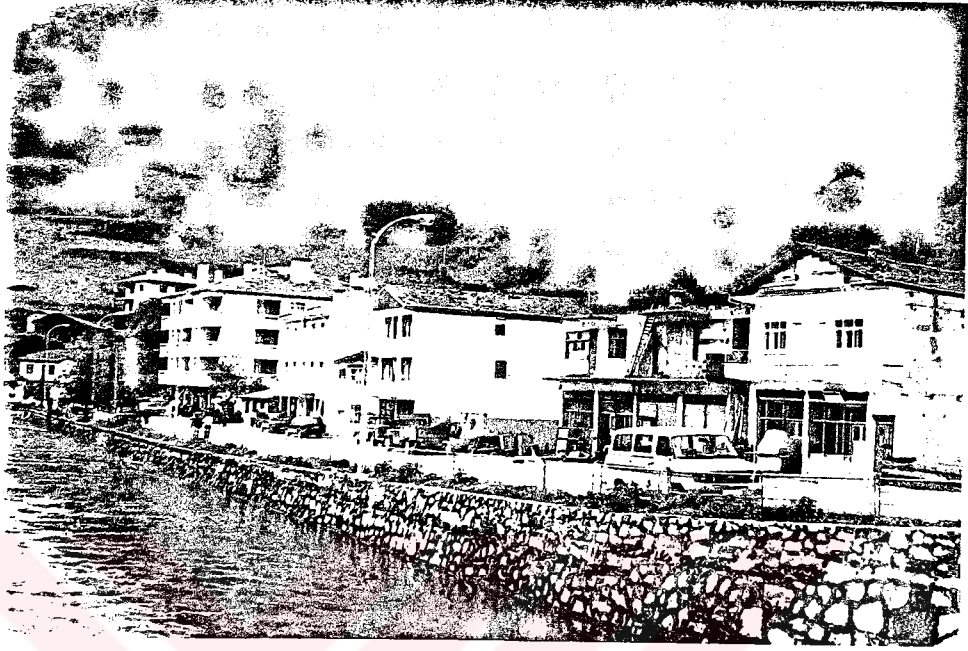

Şekil 3.25: Dağınık yerleşime sahip Uzungöl.

Asıl yerleşim yeri, betonarme ve çok katlı resmi binaların bulunduğu merkezi alandır (Şekil 3.26).

Burası beton yapıları ile yayladan ziyade bir şehir görünümü vermektedir. Bu binaların karşı yamacında ise ahşaptan yapılmış esas yayla evleri bulunmaktadır (Şekil 3.27).

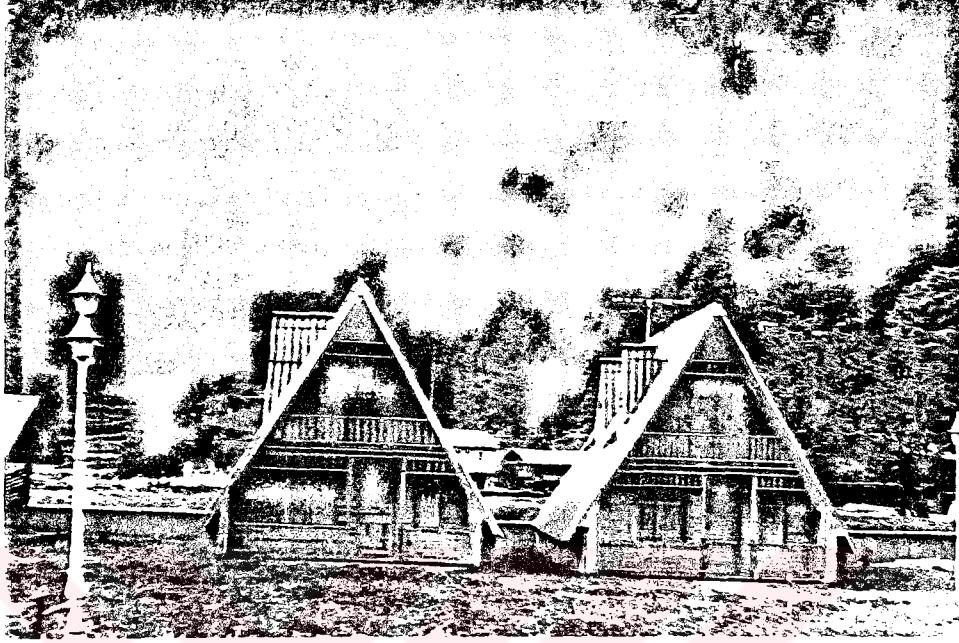
Yerleşim yerinin bir diğer köşesi ise turistik tesislerin, balık üretme çiftliğinin ve Orman Genel Müdürlüğü'nün tesislerinin bulunduğu yerdir (Şekil 3.28). Bu yerlerde, genellikle ahşap malzeme ve bungalov tipinde yapılmış turistik pansiyon ve tesisler bulunmaktadır.

Sekil 3.26: Uzungöl'de betondan yapılmış binalar.

Sekil 3.27: Uzungölde ahşaptan yapılmış yayla evleri.

Şekil 3.28: Uzungöl'de ahşap malzemedен yapılmış bungalow tipi pansiyonlar.

Bu şekliyle Uzungöl'ü 3 kısma ayırmak mümkündür.

Birinci kısım eski yerleşim yeridir ki, burada ahşap yayla evleri mevcuttur ve bölgede eski tarihi simgeleyen yapılarıdır.

Bunlar genelde iki kat olarak inşa edilmiştir ve çatı kısmı kiremitle veya sac ile örtülmüştür. Alt kat ise ahır olarak kullanılmaktadır.

ikinci kısım, belediye olduktan sonra yapılan resmi binaların olduğu, çarpık şehirleşme ve betonlaşmanın göze çarptığı yerdir ki, Uzungöl'ün güzelliğini bozmaktadır.

Üçüncü kısım ise, ahşap malzemeve uygun olarak yapılmış Bungalow tipi turistik tesislerin bulunduğu yerlerdir.

Araklı ilçesine bağlı Pazarcık turizm merkezi ise, tamamen toplu bir yerleşime sahiptir. 10 Ha. genişliğinde bir sahada kurulmuştur. 5 Haneden ibaret olan yaylada bunların dışında iki de resmi bina bulunmaktadır (Şekil 3.29).

Şekil 3.29: Pazarcık Yaylası yerleşim yeri.

Yapısına bakıldığında bir alış-veriş merkezi özelliği göstermesine rağmen, fazla bir gelişme gösterememiştir.

Yerleşim olarak Karadere'nin oluşturduğu bir düzlükte kurulmuş olup sel yatağı üzerindedir. Kuruluş yeri bakımından 20 sene önceye dayanır. Bu nedenle yapılar genelde tuğla ve biriketten, çatıları ise sacdandır.

Yerleşim yerinin biraz ilerisinde turistik tesis yapımına elverişli bir alan bulunmaktadır. Evler genelde iki katlı olup alt katı dükkân üst katı ise evdir (Şekil 3.30).

Sekil 3.30: Alt katı dükkân üstü ev olan binalar.

Macka ilçesi Solma turizm merkezi fazla dağınık olmakla birlikte geniş bir alana yayılmıştır (Sekil 3.31).

Sekil 3.31: Dağınık bir yerleşime sahip Solma Yaylası.

60 haneden ibaret olan yaylada evlerin büyük çoğunluğu ahşaptandır. Son yıllarda biriketten yapılan birkaç ev olmasına rağmen bu görüntüyü bozmamaktadır.

Evlerin çatıları, fazla yağmur ve kar yağmasından dolayı sacdan yapılmıştır. 2 kat olarak yapılan evlerin ilk katı ahır veya samanlık ikinci katı evdir (Şekil 3.32).

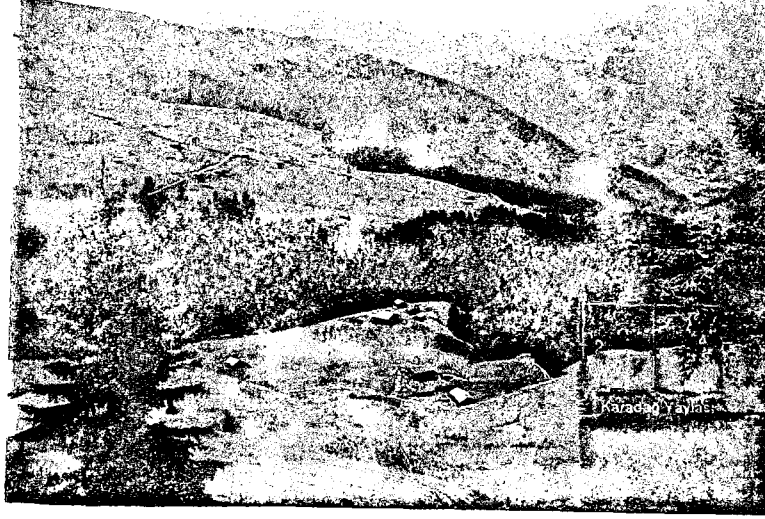
Bu tip yayla evleri genelde iki odalıdır, tuvalette dışarıda ve eve yakın bir yerdedir.

Karadağ Yaylası, dağınık bir yerleşime sahip olması bakımından Solma Yaylası'na benzer (Şekil 3.33).

Ahşap evleri ve orman sınırının üzerindeki yerleşim yeri ile tipik yayla tanımına uymaktadır, ancak son yıllarda yapılan evlerin birçoğu birikettir. Ahşap malzeme bulma zorluğu insanları bu yola tesvik etmiştir.

Şekil 3.32: Solma'da bir yayla evinin içerisi.

Sekil 3.33: Dağınık yerleşime sahip Karadağ Yaylası.

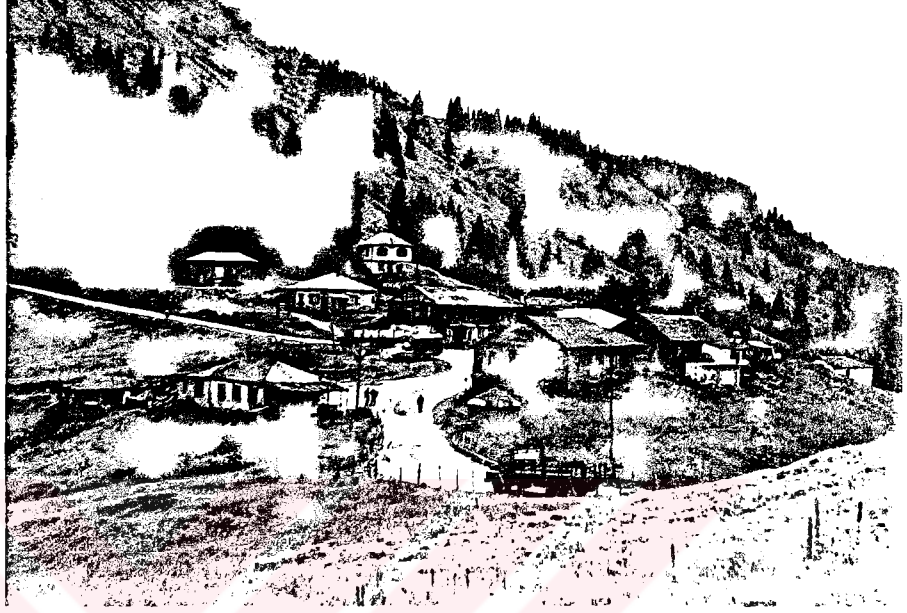
Karadağ turizm merkezi 100 haneden ibarettir. Genelde iki katı olan binaların alt katı ahır üst katı ise evdir. Evlerin tavanları teneke veya sacdır.

Erikbeli Yaylası, Pazarcık gibi toplu bir yerleşime sahiptir. Yaylada üç ayrı yapılaşma yan yana görülebilir (Sekil 3.34).

Yaylada 10 Ha. genişliğinde bir alanda kurulan evler 10 adettir. Bunların bir kısmı çok eskiden yapılmış olan ahşap malzemeli evlerdir ki bunların sayısı çok azdır. Bu evlerin yan duvarlarına basit desenler verilmiştir.

Bazı evler iki katlı olup, alt katı taş yığma yapıлып dükkan olarak kullanılmakta, üst katı ahşap olarak yapıлып oturma yeri olarak kullanılmaktadır (Sekil 3.35). Bu evlerin çatısı genelde teneke veya sacdır.

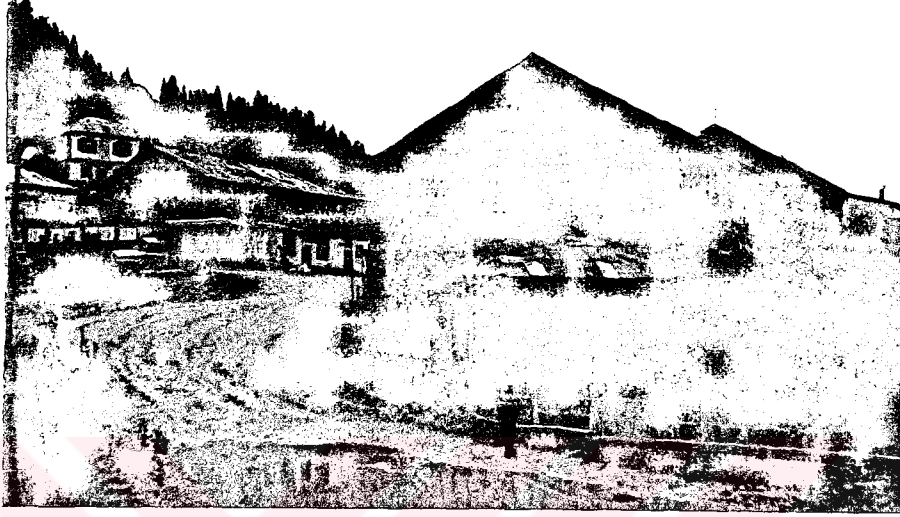
Taş yığma veya ahşap yığma olan evler yapılış tarihi olarak, ahşap evlere yakındır. Sağlamlık ve görünüş itibarıyla de daha iyidir (Sekil 3.36).

Sekil 3.34: Erikbeli'nde ahşap, taş yığma ve biriket evler vanyana.

Sekil 3.35: Erikbeli'nde altı taş yığma, üstü ahşaptan yapılmış evler.

Sekil 3.36: Erikbeli'nde ahşap yığma olarak yapılmış evler.

Bu evlerde fazla civi kullanılmamıştır. Duvarları çapraz, düzlemesine ahşap ile yapılmış arasına taş yığılmıştır. Tavan kısmı ise ahşaptır. Çatı malzemesi yine teneke ve sacdır. Bu binaların ilk katı taş yığma olarak yapılmıştır. Yerleşim yerindeki bazı büyük binalar bu şekildedir.

Üçüncü bina çeşidimiz ise briketten yapılmış olanlardır. Genelde tek katlı dükkân şeklindedirler (Sekil 3.37).

Bu yapıların geçmişi henüz yenidir, çünkü ahşap malzemenin pahalı olması ve bulma zorluğu insanları briket kullanmaya yöneltmiştir.

Bu saydığımız özellikler hiç şüphesiz, turizm merkezlerinde yapılacak olan planlamalarda göz önünde bulundurulmalıdır.

Sekil 3.37: Erikbeli'nde briketten yapılmış bakkal dükkânları.

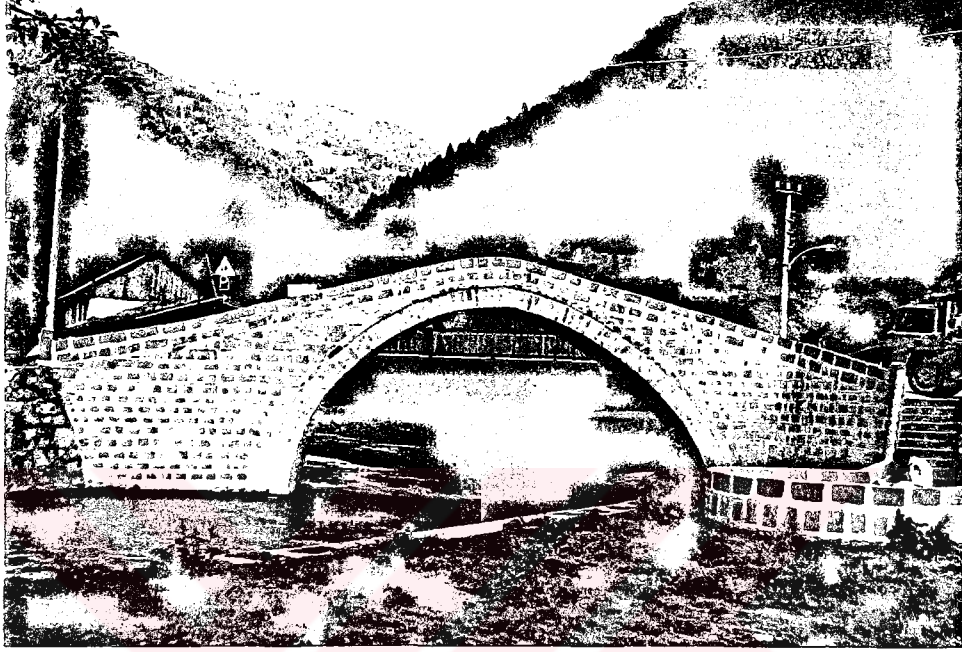
3.3.4. Turistik Değerler

Turizm merkezlerinin tarihi yerlerine baktığımız zaman fazla bir zenginliğin olmadığı görülmektedir. Birkac tarihi köprü, duvarları, yıkılmış fakat temelleri belli birkac kilise ve mezarlardan başka bir mirası yoktur.

Tarihi eserler bakımından fakir olmalarına rağmen en büyük ve en önemli güzellikleri doğal bitki örtüsü ve tabiatın sergilediği muhteşem görüntülerdir. Şehir hayatından ve beton yığınlarından kaçan turist ise zaten bu güzelliği ve sakinliği aramaktadır.

Uzungöl turizm merkezi aynı zamanda bir "Tabiat Parkı" olması nedeniyle turistlerin ilgisini çekebilecek bir kayac gölüne, çevresini kuşatan harika bitki örtüsüne, yerleşim

yeri merkezinde ki tarihi bir köprüye sahiptir (Sekil 3.38).

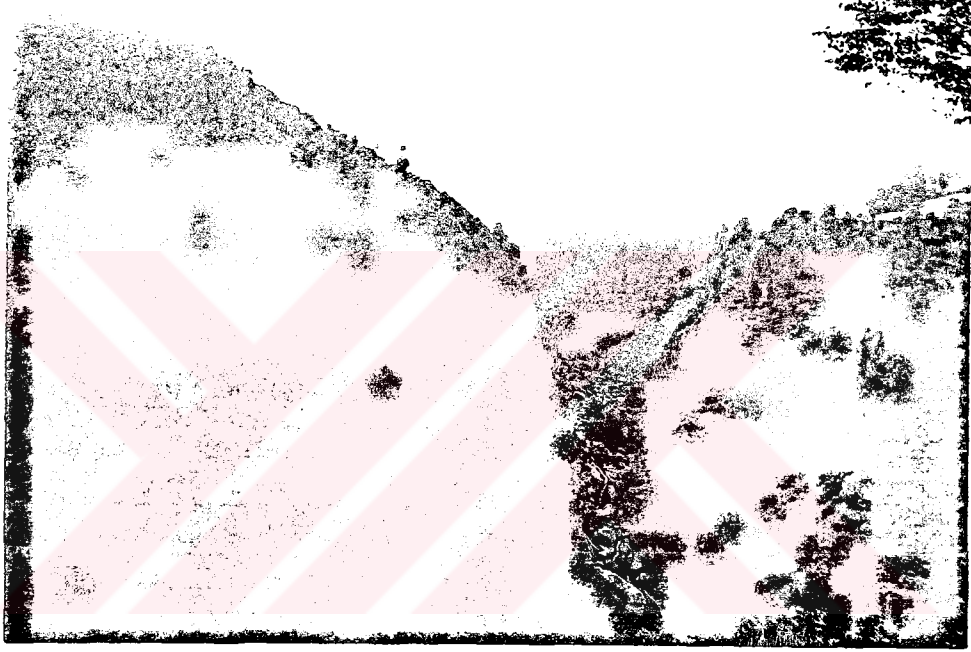
Sekil 3.38: Uzungöl'de kullanılmayan Bizans'tan kalma köprü

Bunların dışında gittikçe azalan ahşap evleri, yol boyunca coşkun şekilde gelenlere eslik eden Solaklı Deresi de turistlerin ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Pazarcık Yaylası, turizm merkezleri içerisinde tarihi eserler bakımından en zengin olanıdır. Tarihi İpek Yolu üzerinde kurulmuş olması nedeniyle bu yolun geçtiği yerlerde görülen fakat kaybolmak üzere olan istinat duvarları, kilise kalıntıları, Bizans'lılara ait mezarlar, birçok mağaralar ve yol boyunca Karadere üzerinde oluşan selâleler turistik değere sahip olan yerlerdir.

Karadag Yaylası tarihi eserler bakımından fakir olmasına rağmen tabii güzellikleri ile insanı büyülemektedir.

Tarihi eser olarak verleşim yerine yakın alanlarda birkaç kilise temeli, kurtuluş savaşı sırasında kazılmış karşılıklı siperler mevcuttur. Ayrıca birçok hastalığa iyi gelen Acısuvu'nda vardır. Yol bovu çağlayanlar oluşturan deresi ise ayrı bir güzelliğidir (Sekil 3.39).

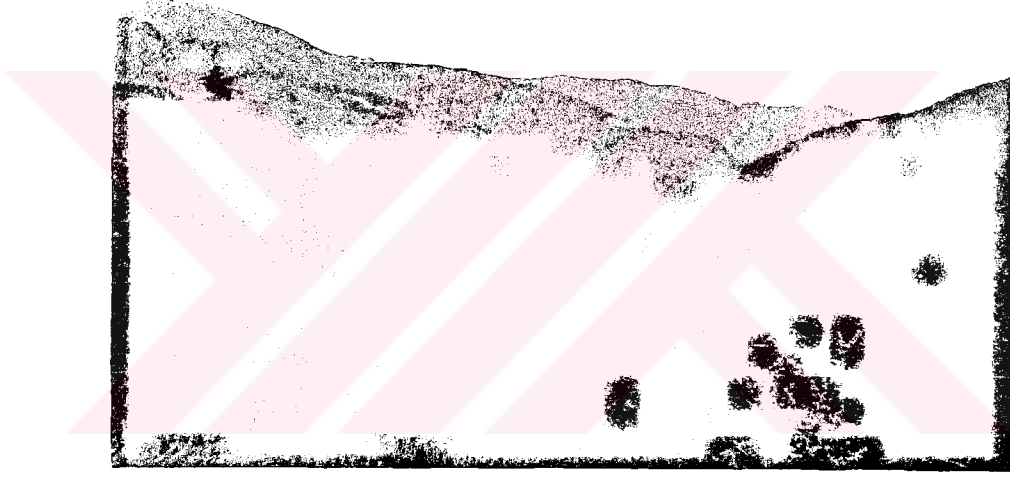

Sekil 3.39: Karadağ'a gidiste yol boyunca derelerin oluşturduğu çağlayanlar.

Yaylanın en güzel yanı ise yayla yolunun her iki tarafını çepeçevre saran yemyeşil ormanları, rengârenk açan Çan çiçekleri ve Orman gülleridir.

Şolma Yaylası'nda ve çevresinde tarihi eserler yoktur ancak, Maçka'dan itibaren yolun iki tarafını saran sık lâdin ormanları, etrafı halı gibi kaplayan çiçekleri ve birer doğal golf sahası olan geniş cim alanları hepsinden fazla turistik değere sahiptir.

Erikbeli Yaylası'nda tarihi eserler bakımından zayıftır. Tarihi eserleri olmamasına rağmen tabii güzellikleri bakımından zengindir. Genis alanlarda pembe ve sarı çiçekleri ile insanı büyüleyen orman glleri ve göz alabildiğine uzanan ormanları ile bir bitki cenneti gibidir (Sekil 3.40).

Sekil 3.40: Erikbeli'nin en ilgi çeken tarafı, ormanlarıdır.

3.3.5. Kültürel Değerler

Karadeniz insanının kültürü Türkiye'nin diğer bölgelerine göre çok değişik ve ilgi çekicidir. Giyinişleri, konuşmaları, halk oyunları, eğlenceleri, örf, adetleri ve alığları, kısaca herşeyleri ile bir başka güzeldir.

Turistlerin en çok ilgisini çeken şeylerden birisi olan farklı kültür ve yaşıyış bu yöremizde fazlasıyla bulunmaktadır. Özellikle köylerde ve yaylalarda giyilen giysiler,

söylenen türküler, oynanan oyunlar hatta yapılan yemekler hiçbir yöreye benzememektedir.

Yaylalarda özellikle yayla şenliklerinde kadınların normal giydikleri kıyafetler milli kıyafetleri olup normal zamanda da bu geleneklerine bağlı kalırlar (Sekil 3.41).

Sekil 3.41: Yayla şenliklerinde milli kıyafetleriyle dolaşan kadınlar.

Erkeklerin halk oyunlarında giydikleri milli kıyafetleri ise artık günümüzde, normal hayatta giyilmemektedir.

Yörenin milli çalgıları Kemence, kaval, davul ve zurnadır. Karadeniz'liye has Horon oyunu ise daha ilginçtir.

Yaylacıların en güzel geleneklerinden birisi de yaylaya çıkarken, dönüşte veya belli bir günde yapılan yayla şenlikleridir. Birçok insanı biraraya getiren bu şenlikler hem alışveriş hemde önemli eğlence yerleridir.

Yayla halkı; yağ, peynir, çökelek, pestil vb. hayvansal ürünlerle, etlik hayvanlarının bir bölümünü bu senliklerde satıp değerlendirdiği gibi un, makarna, bulgur vb. ihtiyaçlarını da buradan satın alır. Senlikler bu yönleriyle panayıra benzer (23).

Geleneksel kıyafetlerini giyen halk, horon oynayıp kemence çalarak yaya olarak yola çıkar. (Bugün araçlarla çıkılmaktadır). Yaylaya varıldığında yemekler yenir, oyunlar oynanır, alışveriş yapılır ve senlikler sona erer. Senliklerde uygulanan kötü bir adet ise silâh atmaktır. Şu ana kadar birçok kişinin yaralanmasına sebep olduğu için yasaklanmıştır, ancak halâ devam eden geleneklerdendir.

Günümüzde hem yerli hem de yabancı turistlerin ilgisini çeken bu senlikler yayla turizmi açısından son derece önemiyet taşımaktadır.

Araştırma alanımızdaki yaylalarda belli senlikler yapılmayıp çevredeki büyük senliklere katılmaktadırlar. Bu senlikler şunlardır:

- Hıdırnebi Senliği (20 Temmuz)
- Kadırga Senliği (Temmuz ayının son Cuma günü)
- Sultanmurat Senliği (23 Haziran)
- Ayaser Senliği

3.3.6. Tarımsal Kültür Faaliyetleri

Karadeniz Bölgesi daha öncede belirtildiği gibi son derece sarp bir arazi yapısına sahiptir. Arazinin bu derece sarp olması tarımı olumsuz yönde etkilemektedir.

Az sayıdaki mevcut düz arazilere, yerleşim yerlerinin kurulması sonucu tarım yapılabilecek topraklar azalmış bu da

tarımla uğraşmayı zorlaştırmıştır.

Arastırma alanımızdaki yaylalar genelde ya akarsu vadilerinde oluşan düzlüklerde yada orman sınırı üzerindeki çayırılık alanlarda kurulmuşlardır. Genellikle yerleşim yerlerinin etrafı dağ tepe ve ormanlarla çevrili olduğundan tarım alanları son derece sınırlı kalmıştır.

Yaylalara yaz mevsiminde çıkan halk, burada sadece kendi evinin kışlık gereksinimini karşılayacak tarım ürünleri yetistirmektedir. Bunlar arasında mısır, arpa, fasulye ve karalahana yer almaktadır.

Genelde bahçe yayla evinin hemen önünde, ahşap çitle çevrili olarak küçük bir alanda kurulur ve ihtiyaçlarını buradan karşılarlar.

Hayvancılıkta tarıma benzer bir gerileme göstermiştir. Beslenen büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısı hergeçen gün azalmaktadır.

4. ARASTIRMA VE BULGULAR

4.1. Arastırma Alanının Yesil Turizm Acısından İncelenmesi

Buraya kadar olan bölümlerde turizm merkezleri hakkında doğal ve kültürel bilgiler verilmiş ayrıca yeşil turizmin özelliklerine değinilmiştir.

Bu bölümde ise, turizm merkezi ilân edilen yaylalarda yapılan anketler ve bu anketler sonucu halkın yayla turizmi hakkındaki bilgi ve beklentileri değerlendirilmiş, bundan hareketle yaylalar ile yeşil turizm arasındaki ilgi ortaya konmuştur.

4.1.1. Uzungöl Turizm Merkezi

Aynı zamanda bir "Tabiat Parkı"da olan yayla, içerisinde yer alan gölü ve tabii güzelliği ile turistlerin en çok ilgisini çeken yerlerin başında gelmektedir.

Uzungöl'de 50 kişi ile yapılan anketlerde, halkın %60'ının Uzungöl'ün turizm merkezi olduğunu bildiği, verilecek kredi ve teşviklerden ise ancak %8'inin haberdar olduğu anlaşılmıştır.

Yayla halkının geçim kaynakları ise sınırlıdır. Bunların %40'ı tarım ve hayvancılıkla uğraşırken %22'si ticaretle uğraşmakta, %38'i ise sadece dinlenmek ve sağlık nedeniyle yaylaya çıkmaktadırlar. Yaylada tarım ve hayvancılık önceki senelere olanla düşme göstermiştir. Önceleri halkın %80 bu işle uğraşmakta iken bugün bu oran %40'a düşmüştür. Halkın turizme yönelik ekonomik gelir getirecek ek uğraşmaları yok

denecek kadar azdır. Yanlızca %8'lik bir kitle el sanatları ile uğraşmakta bu da yetersiz kalmaktadır.

Yaylada oturan ailelerin %68'inin şehir dışında çalışan göç etmiş aile ferdi bulunmaktadır. Buradan da anlaşılıyor ki; ekonomik nedenlerden dolayı büyük bir göç yaşanmaktadır. Halkın %62'lik bir kısmı yaylada sürekli kalmakta %26'sı Mayıs-Ekim, %12'side Mayıs-Eylül ayları arasında yaylaya çıkmaktadırlar. Bu da turizm mevsiminin bütün yıl devam edebileceğini ortaya çıkarmaktadır. Yaylada halen var olan evlerin %60'ı ahşap olup bu evlerin tamamı ahır veya samanlık dahil iki katlıdır. Birinci kat ahır, üst kat ise ev olarak kullanılmaktadır. Bu evler genellikle (%60) üç odalı, veya (%35) iki odalıdır. Evlerin %40'ı ise betondur. Bu kişilere "yeni bir ev yapsanız hangi malzemeyi kullanırsınız?" diye sorulduğunda %52'si ahşap, %36'sı beton, %12'si ise briket kullanmak istediğini belirtmiştir. Bu da kolay bulunabilen ve ucuz malzemeye doğru bir istegin olduğu sonucu ortaya çıkarmaktadır.

Yeşil turizmin en başta gelen özelliklerinden biri olan bozulmamış tabiat faktörü, burada kendisini en güzel şekilde göstermektedir. Yerleşim yerinin etrafını saran sık ladin ormanları, bunun yanında tabii olarak oluşmuş gölü insanı büyüleyen bir güzelliğe sahiptir. Bu gölde doğal olarak bulunan alabalık sayesinde sportif balık avcılığı kontrollü olarak geliştirilebilir.

Bunun yanısıra Uzungöl'den daha yüksek kesimlerde bulunan yaylalara giden yol boyunca doğa yürüyüşleri (Trekking) yapılabilir, çünkü her tarafın ormanlarla kaplı olması dolayısıyla havada oksijenin fazla olması ve havanın kirlenmemiş

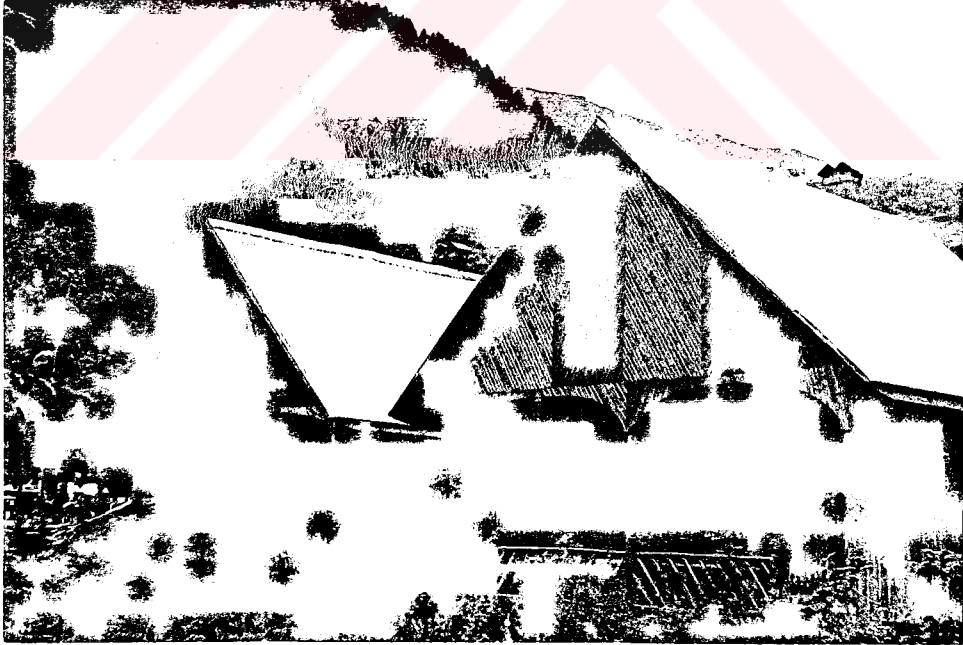
olması insan sağlığına faydalar sağlamaktadır.

Yol boyunca açan pembe renkteki Ğan çiçekleri ve pembe-sarı renkteki orman glleri cok ilgi cekicidir.

Uzungöl'n daha ilerisindeki yaylalarda bulunan genis cimenlerde, yeni gelişen bir spor dalı olan "cim kayağı" sporu yapılabilir. Aynı zamanda bu yaylaların etrafındaki dağlar dağcılık faaliyetleri acısından değerlendirilebilir.

Görüldüğü gibi yerleşim yeri ve cevresi tüm bu faaliyetler için son derece elverişlidir, ancak bu faaliyetlerin yapılabilmesi için yeterli turistik tesise ihtiyaç vardır.

Turizm merkezinde halen özel şirkete bir ait 51 yatak kapasiteli bir turistik tesis mevcuttur (Sekil 4.1).

Sekil 4.1: Uzungöl'de özel sektöre ait turistik tesisler

Bungalov tipinde ve ahşap malzemeden yapılan bu tesiste bir lokanta ve alabalık üretme çiftliği bulunmaktadır. Burada

turistlere hem yatma, hem de kültür alabalığı yeme hizmeti sunulmaktadır.

Uzungöl'de var olan bir diğer tesis ise Orman Genel Müdürlüğü tarafından yapılan hem otel hemde Bungalov tipindeki yapılardır (Sekil 4.2). Bu yapılar da ahşap malzemeye uygun olarak yapılmıştır. Tesis 35 yatak kapasitelidir (Sekil 4.3).

Sekil 4.2: Uzungöl'de O.G.M.'ne ait tesisler.

Uzungöl'de ayrıca vatandaşların kendi evlerinin üst katına yatak koymak suretiyle yaptıkları pansiyonlar da vardır.

Bunların yatak kapasitesi toplamı 19'dur. Diğer bir tesis olan ğretmen Evi'nde ise 25 yatak kapasitesi vardır.

Böylece turistik tesis olarak, Uzungöl'de toplam 130 yatak kapasitesi mevcuttur. Yerli halkın pansiyonculuğa tesvik edilmesi ve kazanç elde etmeleri amacı ile Türkiye Kalkınma Bankası tarafından kredi verilme çalışmaları vardır.

Sekil 4.3: O.G.M.'ne ait tesisin içten görünüşü.

Bu konu çerçevesinde halka eğer kredi verilirse pansiyonculuk yapıp yamayacakları sorulduğunda %56'sı evet cevabını vermiştir. Daha sonra, nasıl bir pansiyonculuk yapmak istedikleri sorulduğunda ise %61'i yaşadığı evin haricinde bir pansiyonculuk yapabileceğini, %39'u ise evine ekleyeceği başka bir katta bu işi yapabileceğini söylemiştir.

Halkın %78'i yöreye turistik oteller yapılmasına karşı çıkmakta daha çok küçük pansiyonculuğu desteklemektedirler. Ayrıca pansiyonculuk yapmak isteyenlere, kış sporları yapılsa kışında bu pansiyonculuğu devam ettirip ettiremeyecekleri sorulduğunda %78'i kalabileceklerini söylemişlerdir.

Sayılan tüm olumlu yönlerle karşın bazı olumsuzluklarda bulunmaktadır. Yerleşim yerine ismini veren ve esas güzelliği oluşturan Uzungöl bugün maalesef dolma tehlikesi ile karşı

karsıyadır (Sekil 4.4).

Sekil 4.4: Giderek dolmakta olan Uzungöl.

Uzun yıllardan beri ihmal edilen ve ilgi gösterilmeyen göl yavaş yavaş dolmakta ve koruma önlemi alınmadığı için zamanla kirlenmektedir.

Bir diğer problem ise hem göl çevresinde hem de ulaşım yolu kenarındaki yamaçlarda bitki örtüsünün kaldırılması ile heyelan ve toprak kaymalarının görülmesidir (Şekil 4.5). Bu tehlikeler önlenmezse ileride hem çevrenin görüntüsünü hem de yol güzergâhını bozabilir.

Bu gibi olumsuzluklar ve alt yapı sorunları halledildiği takdirde Uzungöl dünyanın her yerinden gelen turistlerin ilgi odağı haline gelebilecektir.

Sekil 4.5: Uzungöl çevresinde oluşan bir heyelan başlangıcı.

4.1.2. Pazarcık Turizm Merkezi

Araklı ilçesine 55 Km. uzaklıkta bulunan Pazarcık, dere kenarında ve ormanlık alan içerisinde kurulduğundan tabiat güzelliği ve fazla insan eli değmemiş olması bakımından son derece etkileyicidir.

Yaylada 5 kişiyle yapılan anketlerde bu kişilerin %80'ninin yaylada sürekli kaldığı, %20'sinin ise Mayıs ayında çıkıp Eylül ayında indikleri belirlenmiş bu da yaylada turizm mevsiminin bütün yıl boyunca sürebileceğini ortaya koymuştur.

Halkın geçim kaynağı genellikle (%80) ticarettir. Yani; bakkal, manav, fırın, lokanta gibi yerler işletilmektedir. %20'lik bir kısmı ise, hayvancılıkla uğraşmaktadır. Bu insanların %80'ni daha önceden tarım ve hayvancılıkla uğraşırken

bugün %20'ye inerek tarım ve hayvancılık gerilemiştir. Bunun bir sonucu olarak göç olayı başlamış, halkın bir kısmının (%75) yakınları başka şehir veya ülkelere göç etmişlerdir.

Halkın yaşadığı evlerin hepsi briket olup yeni yapılar-
dır ve %80'i iki katlı %20'si ise tek katlıdır. Bu kişilere
yeni bir ev yapsalar, hangi malzemeyi kullanacakları soruldu-
ğunda %60'ı briket, %40 ise beton cevabını vermişlerdir.

Karadere boyunca uzanan yol kenarlarında ve yerleşim
yeri çevresinde Mayıs ve Haziran aylarında görülen Çan çiçek-
leri ve pembe-sarı renkleri ile insanı büyüleyen Orman gülleri
tabiata başka bir güzellik katarlar (Şekil 4.6).

Şekil 4.6: Çiçekleriyle etrafı süsleyen Orman gülleri

(Foto, M.VAR).

Bunlarla ve daha birçok rengârenk çiçekli bitkiler ile
birlikte yetişen sifalı bitkiler de vardır. Bunlar hem çiçek

güzelliği ile doğayı süslemekte ve turist çekmekte, hem de sifa özelliğinden dolayısı da yöre halkı tarafından toplanıp ihrac edilerek ek gelir sağlanmaktadır. Halkın %80'i bitki toplama işine önem vermektedir. Bu bitkilerden bazıları çay olarak turistlere de satılmaktadır. Ayrıca yerleşim yerinin etrafını çevreleyen sık ladin ormanı ise bir başka güzellik sergiler.

Pazarcık yaylasının gelişmemiş olmasının sebebi kuruluş yeri tarihçesi olarak 20 sene önceye dayanmasıdır. Asıl Pazarcık Yaylasının yeri daha aşağılardadır.

Turizm merkezler içerisinde belki de en fazla tarihi eserlere sahip olan yerdir diyebiliriz. Tarihi İpek Yolu üzerinde kurulmuş olması dolayısı ile İpek Yolu güzergâhından bugüne kadar gelen duvarlar, kiliseler, Bizans mezarları ve sadece temelleri duran birkaç binaya sahiptir.

Bu eserlerin yanı sıra yerleşim yerinin aşağılarında varolan Hidirellez mağarası ve diğer mağaralar mağaracılık sporu için uygun olabilir.

Pazarcık'tan yaylalara giden yollar ve ayrıca tarihi İpek Yolu güzergâhı izlenerek doğa yürüyüş turları düzenlenebilecek niteliktedir.

Yol boyunca akıp giden Karadere ise yeterli debiye sahip olduğu zamanlarda Rafting (Akarsu Krosu) için uygun olabilir. Turizm İl Müdürlüğü'nün tesbit etmiş olduğu uygun derelerden biri de Karadere'dir. Ayrıca yol boyunca görülen birkaç çağlayan da ilgi çekici yönlerden biridir.

Turistik tesisler bakımından uygun yerleşim yerlerine sahip olan Pazarcıkta halen 3 pansiyon bulunmaktadır. Bunlar yöre halkının evinin bir katına koyduğu birkaç yataktan

ibarettir (Sekil 4.7). Bunların toplam yatak kapasitesi 38 dir.

Sekil 4.7: Pazarcıkta'ki bir pansiyonun içten görünüsü.

Banyo ve diğer hizmet kısımları olmayan pansiyonlar, turizm açısından şu anki hali ile elverişli değildir, ancak daha sonraları Türkiye Kalkınma Bankası veya Turizm Bakanlığı'ndan sağlanacak krediler ile elverişli hale gelebilir.

Yaylada yapılan ankette, hakin %80'inin yaylanın turizm merkezi olduğunu bildiğini, ancak yapılacak yatırım, kredi ve tesfiklerden hiçbirisinin haberi olmadığı anlaşılmıştır.

Halkın tamamı (%100) pansiyonculuk yapmak istemekte yaylaya herhangi bir çok katlı otel yapılmasını benimsememektedirler. Yapmak istedikleri pansiyonculuk çeşidi sorulduğunda ise %60'ı yaşadığı evden başka bir yerde pansiyonculuk yapmak istemekte, %40'ı ise evinin bir katını pansiyon olarak

kullanmak istemektedir. Halkın %80'i yaylada sürekli kaldığından kısımda pansiyonculuk yapabileceklerdir.

Son zamanlarda Karadere üzerinde kurulması planlanan bir diğer tesis ise alabalık üretme çiftliğidir. Bu proje uygulanıp yanına birde pansiyon ve lokanta gibi ek tesisler de yapıldığı takdirde bölgenin çekiciliği daha da artacaktır.

Bu tesislerin yanısıra, sürekli Pazarcık'ta kalan ve hiç ayrılmayan 4-5 ailenin sahibi olduğu 4 bakkal dükkânı, 1 fırın ve 3 lokanta bulunmaktadır. Bu lokantalar aynı zamanda kasap olarak ta çalışmakta ve piknik için gelenlerin et ihtiyacını karşılamaktadır.

Pazarcık'ta yapılagelen özel bir şenlik yoktur, ancak buranın halkı Çaykara'da yapılan Sultan Murat şenliklerine katılmaktadır.

Yaylaya en çok (%60) yerli turist, daha sonra ise (%40) Avrupa'lı turist geldiği öğrenilmiştir.

4.1.3. Solma Turizm Merkezi

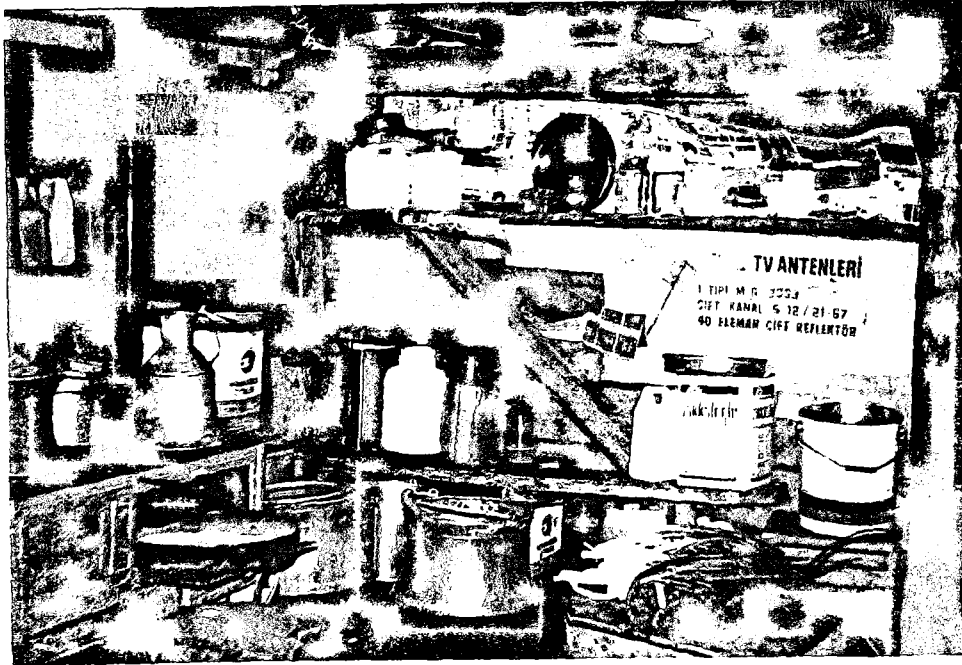
Macka'ya 26 Km. mesafede bulunan Solma Yaylası turizm merkezleri içerisinde tamamı ahşap olan evleriyle en fazla doğal görünüm sergileyen yayladır. Orman sınırının bitim noktasında olduğundan hem orman yönünden hem de geniş çimenlik alanlar yönünden son derece zengindir.

Çoğu ülkelerde aramayla bulunamayacak çim denizinde yapılacak tesislerle çim kayağı ve golf sporu çok rahatlıkla uygulanabilir. Türkiye'de yeni yeni gelişme gösteren bu spor dalları hem yörenin gelişmesine hem de buralarda çalışabilecek yöre halkının gelir sağlamasında etkili olacaktır. Ancak yöre halkından 20 kişiyle yapılan anketlerde, bu kişilerin

%90'ının yapılacak kredi ve teşviklerden haberi olmadığı anlaşılmıştır. Yaylanın turizm merkezi olduğunu bilenler ise %75'tir. Halkın ekonomik gelir getirecek ek uğraşısı yok denecek kadar (%10) azdır.

Yayla halkının %55'i Mayıs-Eylül, %45'i ise Mayıs-Ekim ayları arasında yaylada durmakta ve sadece %60'ı tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Diğer %40'ı dinlenme ve sağlık nedenleriyle yaylaya çıkmaktadırlar. Tarım ve hayvancılıkla uğraşanların oranı daha önceden %80 iken, bu oranın düşmesi ve ailelerin %70'inin dışarda çalışan işçisinin olması geçim sıkıntısından dolayı yayla nüfusunun gittikçe azaldığını ve göç ettiğini ortaya koymuştur.

Yaylada yaşayanların oturduğu evlerin hepsi (%100) ahşaptan yapılmış olup, ilk katı ahır ikinci katı ise evdir. Oturulan evlerin %70'i iki, %30 ise 3 odalıdır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8: Şolma'da bir yayla evinin içten görünüsü.

Yayla halkına tekrar bir ev yapsanız hangi malzemeyi kullanırsınız diye sorulduğunda %70'i ahşap, %30'u ise briket cevabını vermiştir. Bunun sebebi ise ahşabın artık kolay bulunamamakta veya pahalı olmasındandır.

Yayla halkının %40'ı yayladan inince serbest %25'i isci, %20'si esnaf, %15'i ise memur olarak çalışmaktadır. Yaylada ekonomik gelir getirecek ek uğraşısı olanlar ise sadece %10'dur.

Solma'ya gelmeden yol üzerinde bulunan Kulin Dağı Yaylası, Maura Yaylası ve Güzel Yayla gibi yerler ise şehrin kirli havasından, gürültüsünden ve beton yığınlarından kaçan insanlar için tam bir cennet benzeridir.

Bu yol boyunca Solma Yaylası çevresindeki patika yollar da yapılacak en güzel spor, güneşli bir havada yapılabilecek doğa yürüyüşüdür.

Turizm Bakanlığı'nın geliştirdiği projelere baktığımız zaman yöre mimarisine uymayan, yeterli yeşillige önem verilmemiş projeler olduğu görülmektedir (Şekil 4.9).

Alanın özelliklerine dikkat edilmeden yapılan projeler ileride yaylaların özelliklerini ve doğal yapısını kaybettirecek sonuçlar doğurabilirler.

Yaylada şu anda hiçbir turistik tesis veya pansiyon mevcut değildir. Herseye baştan başlanacaktır.

Yapılan anket çalışmasında halkın %60'ı, eğer kredi verilirse pansiyonculuk yapmak istemektedirler. Yapmak istedikleri pansiyonculuk tipi sorulduğunda %100'ü, oturulan evin dışında bir pansiyon kurmayı düşünmektedir. Halkın %80'i yöreye uymayan çok katlı otellere karşı çıkmaktadır. Pansiyonculuk yapmak isteyenlerin %25'i, kışında kalabileceklerdir.

Sekil 4.9: Solma Yaylası için geliştirilmiş bir proje.

Yörede turistlerin ilgisini çekebilecek tarihi eser kalıntıları pek yoktur, ancak uzak çevrede Bizanslılar'dan kalma birkaç mezar veya kilise yerleşim alanına rastlanabilir. Bunlarında fazla bir değeri yoktur.

Bunun yanında yayla yolunun geçtiği Degirmendere'de Rafting açısından uygundur.

Solma Yaylası, gerek Trabzon ili gerekse Maçka ve diğer yaylalarla olan yol bağlantısı ile haftasonu ve gününbirlik rekreasyon hareketleri açısından çok uygundur. Yaylaya gelen turistlerin %65'inin yerli turist olduğu düşünülürse kısa sürede, bu yörelerin turist akınına uğrayacağı açıktır.

Halen bölgeden göç eden ve başka bir geliri olmayan yöre halkı, bu turist akını sayesinde yetistirdiği hayvanların etinden ve diğer ürünlerinden gelir sağlayabilecektir.

4.1.4. Karadağ Turizm Merkezi

Yayla turizmi açısından son derece elverişli olan Karadağ, her türlü özelliği ile yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekebilecek niteliktedir. Ancak 35 kişiyle yapılan anket çalışmasından, buranın turizm merkezi olduğu halkın %44'ünün bilmediği ve bilenlerinde ancak %8'lik bir kısmının kredi ve teşviklerden haberi olduğu anlaşılmıştır. Bu da halkın yayla turizmi konusunda bilgilendirilmediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Daha vavlaya çıkmadan 20 Km. mesafeden başlayan bitki örtüsü vavlaya kadar devam eder.

Ormanların yanısıra bunları sık sık kesen dere ve derecikler yer yer oluşturdukları çağlayanlar ile ilgi çekerek tabiatın bir başka güzelliğini sergiler.

Mayıs, Haziran ve Temmuz aylarında çiçek açan ve her yanı çiçek tarlasına dönüştüren Çan çiçekleri ve Orman gülleri, Eylül, Ekim ve Kasım aylarında orman üstü cimenliklerde açan Colchicum otomnale (Cığdem) çiçekleri ve Crocus sp. (Vargit) çiçekleri önemli peyzaj güzellikleridir (Sekil 4.10).

Yayla halkının %60'ı Mayıs-Ekim, %23'ü Mayıs-Eylül, %17'si ise Haziran-Eylül ayları arasında yaylaya çıkmaktadırlar. Buda bize turizm mevsiminin 4 veya 5 ayla sınırlı olduğunu göstermektedir.

Yayladaki geçim kaynaklarından biri olan tarım ve hayvancılık bugün azalmış durumdadır. Ayrıca göç olayında önemli bir problemdir. Daha önceleri halkın %68'i tarım ve hayvancılıkla uğraşırken bugün bu oran %48'e düşmüştür. Yaylaya dinlenmek ve sağlık sebepleri ile gelenler ise %24 iken

Sekil 4.10: Yaylalarda görülen ve her yanı halı gibi kaplayan Crocus (Vargit) çiçekleri (Foto M.VAR).

%37'ye çıkmıştır. Bu da insanların yaylaya kışın yorgunluğunu atmak ve dinlenmek için geldikleri sonucunu çıkarmaktadır. Ayrıca ailelerin %57'sinin başka şehirlerde çalışan yakınlarının olması göç olayını acıkça vurgulamaktadır.

Karadag'a Trabzon yönünden gidildiğinde çok yakında olan Hıdırnebi, Cimenlik ve Korutepe gibi yaylalar ise Karadag Yaylası'nı turizm yönünden tamamlayan yerlerdir. Bu yaylaların ortak şenliği 16-20 Temmuz tarihleri arasında Hıdırnebi Yaylası'nda yapılan şenliktir.

Bu şenliklere yerli ve yabancı turistler katılmaktadırlar. Yapılan istatistiklerde en çok (%57) yerli turistin, sonra %29 Avrupalı turistlerin geldikleri anlaşılmıştır. Tüm

yaylalardan ve ilçelerden insanlar burada yer, içer ve eğlenirler, ancak bu senliklerden sonra olusan çöp artıkları oldukları yerde kalmakta ve kimse toplamadığı için büyük bir çevre kirliliği meydana getirmektedir.

Bu yaylada her cuma günü bir pazar yeri kurulmakta ve tüm yaylacılar buraya gelip alış-veriş yapmaktadırlar. Bu alışverişler sonucu kazanılan gelir dışında yaylacıların %26'sının el sanatları ve arıcılık gibi yan gelirleride vardır.

Yaylada henüz turistik bir tesis bulunmamakta, sadece birkaç bakkal dükkân ve bir lokanta bulunmaktadır. Yayla halkının %63'ü pansiyonculuk yapmak istemektedir. Ne tür bir pansiyonculuk yapmak istedikleri sorulduğunda %73'ü ayrı bir yerde pansiyon kurmak istemektedir, %27'si ise evinin bir katını pansiyon olarak kullanabileceğini söylemektedir. Ayrıca kış sporları olduğu taktirde %90'ı kışında kalabileceklerini söylemişlerdir. Buraya yapılacak tesisler, diğer yakın yaylalar gözönüne alınıp ortak olarak yapılmalıdır. Ayrıca dikkat edilmesi gereken bir konu ise yaylanın iki ilçe halkından oluşması ve mülkiyet probleminin olmasıdır. Bu halledilmeden yapılacak çalışmalar ilerde tamiri mümkün olmayan yaralar açabilir.

Yaylada bulunan ev tipleri genelde (%75) ahşaptan yapılmış olup, diğerleri (%25) ise brikettir. Evlerin hepsi (%100) ahır dahil 2 katlı olarak yapılmışlardır. Yaylacılara ikinci bir ev yapsanız ne tür bir malzeme kullanırsınız diye sorulduğunda %60'ı ahşap %40'ı ise briket cevabını vermiştir. Bu bilgi bize halkın ucuz ve kolay bulunabilen malzeme-yi tercih ettiği sonucunu çıkartmıştır.

Karadağ Yaylası'nın yakın çevresindeki geniş çim alanlarında çim kayağı ve uygun yerlerinde kayak gibi kış sporları yapılabilir. Ayrıca her yayla için geçerli olan patika yollarda doğa yürüyüşleri yapılabilir.

Yaylanın en önemli özelliklerinden biri olan yemekleri, böbrek taşına ve birçok hastalığa iyi geldiği söylenen Ayeser Suyu ve çevrede bolca yetişen yenen mantarları turistlerin en çok ilgisini çekebilecek özellikleridir.

Yörenin tarihi eserlerine baktığımız zaman Kurtuluş Savaşı yıllarında Rus'larla yapılan savaşlardan kalma siperlerin kalıntıları halâ durmaktadır. Ayrıca çevrede Bizans'tan kalma birkaç kilise harebeside göze çarpmaktadır.

Yaylanın bir diğer özelliği ise az sayıda da olsa her türlü yaban ve av hayvanını bünyesinde barındırmasıdır. Özellikle av hayvanlarından Trabzon Çengel Boynuzlu Yaban Kecisi, Avrupa Tavsanı, Maral Geyiği ve Karaca bu yörede vardır. Ancak av sporunun yapılabilmesi için önce bu türler koruma altına alınmalı, çoğalmasına izin verilmelidir. Bu yapılmadığı takdirde zaten nesli yokolmak üzere olan bu hayvanlara bir daha rastlanamayacaktır.

4.1.5. Erikbeli Turizm Merkezi

Trabzon ilinin besinci ve son turizm merkezi olan Erikbeli, Tonya ilçesine 22 Km. mesafede Trabzon ve Gümüşhane il sınırındadır. Halkının bir kısmı Gümüşhane'li, bir kısmı Trabzon'ludur.

Yaylada anket yapılan 10 kişiden çoğunluğunun (%70) yaylanın turizm merkezi ilan edildiğini bilmekte olduğu ancak hiç birisinin yapılacak teşvik ve kredilerden haberinin

olmadığı anlaşılmıştır.

Halkın %60'ı yaylada Mayıs-Eylül ayları arasında kalırken, %40'ı ise Mayıs-Ekim ayları arasında yaylacılık yapmaktadır. Kışın yaylada kalan yoktur.

Yayla halkının geçim kaynakları olan tarım ve hayvancılıkla uğrasanlar daha önceleri %60 iken bugün %40'a düşmüştür. Halk bunun yerine ticarete yönelmiş ve bakkal, kahvehane, manav gibi iş yerleri açarak geçimlerini sağlamaktadırlar (%40). Bu kişiler halı dokuyarak kendilerine gelir sağlamaktadırlar.

Erikbeli yaylası, Kadirga, Sazalanı, Catma, Oğuz ve Ören gibi yaylalara gidiste bir mola yeri özelliğine sahip olup, tabiatla tamamen içiçedir (Şekil 4.11).

Şekil 4.11: Erikbelin'de orman ile içiçe giren yayla evleri.

Tonya'dan itibaren başlayan yol boyunca her iki taraftaki bitki örtüsü renkleri ve biçimleriyle harika bir peyzaj sergiler. Aşağı rakımlarda başlayan Kızılağac-Kayın ormanı yerini Kayın-Lâdin ormanına bırakır.

Yaylada turistik tesis yoktur. Ancak halkın %40'ı kredi alabilirse pansiyonculuk yapabileceğini söylemiştir. Bu kişilerin tamamı evlerinden ayrı bir yerde pansiyon yapıp işletmek istemektedirler. Ayrıca yaylada çok katlı turistik oteller yapılmasını istermisiniz sorusuna halkın %80'i hayır cevabını vermişlerdir. Pansiyonculuk yapmak isteyenlerin hepsi eğer kış sporları yapılırsa yaylada kışın kalabileceklerini belirtmişlerdir. Yaylada yöre halkının kurduğu iki lokanta, dört bakkal dükkânı ve dört kahvehane mevcuttur. Orada kalanların geçim kaynağında buralardır. Bir mola yeri olması dolayısı ile gelen halk buralarda yemek yiyebilir ve yiyeceğini temin edebilir.

Tarihi eserler bakımından çok zayıf olan Erikbeli'nde dikkat çekici nitelikte pek tarihi eser yoktur. Yaylaya 5 Km. nesafede bulunan, haftasonu ve gününbirlik rekreasyon alanı olarak kullanılabilen olan Sazalanı Yaylası ile birlikte ortak turistik tesis imkânı mevcuttur. Yayla mevsiminde genellikle haftasonları dolup taşan bu iki yer dikkatli plânladığında yaylaya gelen turistlerin %70'inin yerli turist olduğuda göz önüne alınırsa özellikle iç turizm hayat olan bir turizm merkezi olabilecektir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir konu yaylada halen bazı mülkiyet problemlerinin mevcut olmasıdır. Gümüşhane ve Trabzon vatandaşları arasında meydana gelen bu problem giderildikten sonra gerekli faaliyetler yapılmalıdır.

Yaylanın önemli özellikleri arasında, oraya özgü İekembe Çorbası, mantar yemekleri ve daha birçok yemek çeşitleri bulunmaktadır. Daha da genişletilerek hazırlanabilecek olan bu yemek çeşitleri gelen turistlere sunulabilir.

Yayladaki evlerin %40'ı, ahşap, %30'u ahşap dolma, %30'u ise brikettir. Bu evlerin ahşap olanları ahır hariç iki katlı, ahşap yığma olanları 2 katlı, briket olanları ise tek katlıdır. Halkın %60'ı yeni ev yapmak istediğinde ahşap, %40'ı ise briket malzemesi kullanmak istemektedirler. Bu da yöresel yayla evi planlamalarında dikkat edilmesi gereken konulardan birini oluşturmaktadır.

Bölgede özellikle Kadırga Yaylası tarafında mevcut olan geniş çimenliklerde çim kayağı sporu yapılabilir. Ayrıca Sazalanı Yaylası'na giden 5 Km.'lik yol ve daha pek çok yol doğa yürüyüşüne uygundur.

Yayla çevresinden toplanan ve yayla çayı denen Thymus sp. (Kekik) türleri şifalı olduğu için halk tarafından hem kullanılmakta hem de turistlere satılmaktadır. Yöre halkı, bu tür bitkileri toplayıp satarak geçimine ekonomik katkı sağlamaktadır.

Buraya kadar verilen bilgiler turizm merkezlerimize ait yerel bilgilerdir. Bu bilgiler toplanıp birlikte değerlendirildiğinde ortaya daha belirleyici sonuçlar çıkacaktır.

Beş turizm merkezinin genelinde yaptığımız anket çalışması sonucu edinilen bilgiler şu şekilde sıralanmaktadır:

Turizm merkezlerinin tümünde, yaylaların turizm merkezi ilan edildiğini bilenlerin oranı %66'dır. Bunların içerisinde teşvik, kredi ve yatırımlardan haberi olanlar ise sadece %7.5'tir. Bu oran bize, yaylalardaki insanların henüz

yayla turizmi hakkında hiçbir bilgilerinin olmadığını açıklamaktadır.

Halkın %39'u yaylada Mayıs-Ekim, %26'sı Mayıs-Eylül, %5'i Haziran-Eylül ayları arasında, %29'u ise sürekli kalmaktadır. Bu da yaylalardaki turizm mevsimini belirlemektedir.

Yaylalarla gelen turist çeşidine baktığımız zaman %57.5 ile yerli turistler birinci sırayı alırken, %31.5 ile Avrupa'lı turistler ikinci sırada yer almaktadır. Bu sonuç turist çeşidinin belirlenmesinde en etkili bilgiyi oluşturmaktadır.

Yayla halkının %75'i eskiden tarım ve hayvancılık ile %15'i dinlenme ve sağlık nedenleri ile yaylaya çıkmakta, %10'u ise ticaretle uğraşmakta iken bugün bu oranlar değişmiş geçim sıkıntısı ve göç nedeni ile tarım ve hayvancılıkla uğraşanların oranı %45'e düşmüş, ticaretle uğraşanların oranı artarak %21'e çıkmış, sağlık ve dinlenme nedeni ile yaylaya çıkanların oranı ise %34'e çıkmıştır.

Bu istatistiki bilgilerden de anlıyoruz ki tarım ve hayvancılık yayla insanının geçim kaynağı olmaktan çıkmış ticarete yönelme olmuş veya yaylalar şehir dışında çalışanların dinlenmeye yeri haline gelmiştir.

Halkın ekonomik gelir getiren ek uğraşlarına baktığımızda ilk sırayı %12.5 ile el sanatları, sonra %3 ile arıcılık ve %3 ile bitki toplama almaktadır, diğerlerinin ise hiçbir ek uğraşları yoktur.

Yaylalarda pansiyonculuk yapmak isteyenlerin oranı %59 olarak saptanmış olup, eğer kışın kış sporları yapılırsa bu kişilerin %75'i yaylada kalabileceklerini söylemişlerdir. Bu

kişilerin yapmak istedikleri pansiyonculuk tipi, %69 ile ayrı bir evde pansiyonculuk yapmak, %31'i ise evinin bir katını pansiyon olarak kullanmak şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca halkın %78'lik bir kısmı yaylalarda çok katlı beton oteller yapılmasını benimsemektedirler.

Yayla halkının kaldığı evlerden ahşap olanlar : %64,
briket olanlar : %17,
beton olanlar : %17,
ahşap dolma olanlar: %2'

dir.

Bu kişiler yeni ev yapsalar şu malzemeleri kullanmak istemişlerdir:

ahşap : %54,
briket : %29,
beton : %17,

Bu bilgilerden artık ahşabın kullanım isteğinin azaldığı anlaşılmıştır. Buradaki ahşap ve briket evlerin hepsi %100 ahır haric tek katlı 2 veya 3 odalı evlerdir.

Yayla insanının %64'ünün diğer şehir ve ülkelerde aile fertleri çalışmakta, geçim sıkıntısı devam ettiğinden göç olayıda devam etmektedir.

Yayladan inenler şu mesleklerde çalışmaktadırlar:

Serbest : %38,
Esnaf : %25,
işçi : %23,
Memur : %14

5. TARTISMA VE SONUC

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin turizme açılması amacı ile yapılan çalışmalar sonucu, bu yörede yapılması kararlaştırılan turizm çeşitlerinden biri de Yayla Turizmi'dir

Yayla turizmi çerçevesinde Trabzon'da turizm merkezi olarak ilân edilen yaylalarımız, gerekli plân ve projeler hazırlandıktan sonra turizme açılacaklardır.

Henüz doğal çevrenin bozulmamış olduğu fazla müdahale görmemiş olan, kendine has bir kültüre sahip, tüm doğal güzellikleri bünyesinde barındıran bu yerlerimiz turizme açılırken birçok soruyu da beraberinde getirmektedir. Yayla turizmi açısından her türlü olumlu yöne sahip olan yaylalar yanlış turizm politikaları ve uygun olmayan projeler uygulanması halinde acaba bu olumlu özelliklerini yitirecekler mi? Doğal çevre korunabilecek mi? Bir bitki cenneti olan yerler Ege ve Akdeniz kıyılarımız gibi beton yığınlarıyla mı dolacak? Tüm bu sorular iyice cevaplanarak harekete geçilmelidir.

Bu sorular çerçevesinde "Yayla Turizmi" uygulamalarında dikkat edilmesi gereken konulara değinmek yerinde olacaktır.

5.1. Doğal Çevrenin Korunması

Yeşil turizmin veya Yayla turizminin en önemli ve vazgeçilemez tek unsuru olan yapısı bozulmamış doğal çevre ve bitki örtüsü yani ormanlarımız sadece turizm değil, her açıdan vazgeçilemez niteliktedir.

Ormanlarımızın ise en önemli özelliği, bir yerde ortadan kaldırıldığında yeniden yerine gelebilmesi için asırlar geçmesi gereken bir yapıya sahip olmalarıdır. Bu da demektir ki yok edilen ormanın yerine gelmesi imkânsıza çok yakındır.

Bu nedenle turizm merkezi olarak ilân edilen yaylalarımızda uygulanacak projelerde, tabiata müdahale edilmeden ve ters düşülmeden çalışmalar yapılmalıdır.

Bugüne kadar yapılan turizm faaliyetlerinde maalesef bunun tam tersi bir uygulama gözümüze çarpmaktadır. Ege ve Akdeniz sahillerindeki turizm merkezlerinde üçüncü şahıslara 49 veya 99 yıllığına devredilen ormanlık alanların yapısının bozulduğu ve tamir edilemez yaralar açıldığı örnekleri ile görülmektedir.

Turizmi Teşvik Kanunu'nun 8. maddesi hükümlerine göre (14):

A. Turizm alanlarında ve turizm merkezlerinde bakanlığın talebi üzerine, imar plânları yapılmış ve turizme ayrılmış yerlerdeki taşınmaz mallardan:

1. Hazineye ait olan yerlerde ormanlar, ilgili kuruluşlarca bakanlığa tahsis edilir.

Bu tahsisler:

b) Ormanların, turizme ayrılması ve amenajman plânlarının tadili işlemleri tamamlandıktan sonra yapılır ve talep tarihinden başlayarak en geç 1 ay içinde tamamlanır.

d) Turizm Bakanlığı bu taşınmaz malları Türk ve yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişilere kiralamaya, tahsis etmeye, bu taşınmaz mallar üzerinde bağımsız ve daimi haklar dahil irtifak hakkı tesisine yetkilidir (14).

Ülkemizde çok yıldızlı tesisler yapılması amacı ile 49

hatta 99 yıllığına ormanlık alanlar kiraya verildiğinde, bu sürenin bitiminde bu tesislerin yıkımı pratikte söz konusu olmayacağı için zemin kompaktlaşması ve benzeri çevresel etkiler nedeniyle bu alanlar ve yakın çevreleri artık tekrar ormancılık kullanımları için uygun olmayacak ve dolayısıyla Anayasa'nın "Ormanlar daraltılamaz" ilkesine de ters düşülmüş olacaktır (14).

Diğer bir konu ise yaylalarda toplanan, eczacılıkta kullanılan bitkilerdir. Pazarcık yaylasında olduğu gibi bu bitkiler toplanış yurtdışına satılmaktadır. Bu bitkilerin bazılarının (Cyclamen coum vb.) ekonomik değeri yüksek olmakla birlikte düzensiz ve aşırı toplama neticesinde doğal olarak bulunması zorlaşmaktadır. Bu nedenle halk bu gibi konularda eğitilmeli ve doğal servetimiz dış ülkelere ucuza satılmamalı ve nesli korunmalıdır.

Görüldüğü gibi, şu ana kadar yapılan turizm faaliyetleri doğanın aleyhine bir gelişim göstermiştir. Turizmcilerin de kabul ettiği bu gerçek, yaylalarımız için geliştirilecek projelerde göz önüne alınmalıdır, aksi takdirde hem ormanlık alanlar hemde yaylalar bozulmamışlık özelliğini ve turistik çekiciliğini kaybedebilecektir.

5.2. Kültür Mirasının Korunması

Daha önce yapılan anketlerde de görüldüğü gibi turistlerin gittikleri yerlerde aradığı özelliklerden birisi de halkın kendisine has yaşantısı ve kültür değerleridir. Kendisinden farklı bir yaşantı, farklı bir ortam ve farklı bir kültür aramaktadır (10).

Doğu Karadeniz Bölgesi, halkının kendine has yaşantısı

gelenekleri ve kültürü ile turistlerin ilgisini çekecektir.

Biz turistlere bu özellikleri sunduğumuz sürece onları buralara çekebileceğimizi çok iyi kavramamız ve bu kültürün yok olmasını değil daha da gelişmesini sağlamamız gerekmektedir. Turizm merkezlerinin birçoğunda görülen tarihi eserlerin, savaş kalıntılarının, tarihi ipek yolu kalıntılarının korunması ve gelecek kuşaklara bozulmadan teslim edilmesi gerekmektedir.

Su anda yaylalarda yaşayan insanımız yavaş yavaş bu geleneklerini ve yaşantılarını unutmakta göç edip gittikleri ülkelerde öz benliklerini yitirmektedirler. Bunu önlemek amacıyla Karadeniz yöresi kültürü en iyi şekilde araştırılmalı bunlar halka öğretilmeli, rehber yetiştirme okulları açılarak bunların yöre kültürünü en iyi şekilde öğrenmeleri sağlanmalıdır. Örneğin halkın yaylaya çıkış zamanları ve yaptıkları şenlikler belirlenerek bu şenliklerdeki geleneklerin unutulmadan devam etmesi sağlanmalıdır. Yapılan anketlerde yaylada kalma aralığının en çok (%39) ile Mayıs-Ekim ayları olduğu belirlenmiştir. Yapılacak plânlamalarda turizm mevsimi belirlenirken bu kriter göz önüne alınmalıdır.

Bir başka konu ise, turizm merkezlerinde uygulanacak projelerin yöre halkının isteği doğrultusunda yönlendirilmesidir. Buna bir örnek verecek olursak:

Halkla yapılan anketler neticesinde, ev pansiyonculuğunun uygun olmadığı bunun yerine ailelerin yaşadığı evlerden ayrı olarak kurulacak pansiyonlara ve tesislere ilgi duyulduğu ortaya çıkmıştır. Bunu da halkın uyguladığı pansiyonculuk tipinden anlamak mümkündür.

5.3. Mimari Yapının Korunması

Yayla turizminde en önemli konulardan biri de tabii çevrenin korunması dairesinde olmak üzere, doğal ev tipinin korunmasıdır. Buna aykırı şekilde yapılan turistik yapılar çevrenin doğal güzelliğini ve bütünlüğünü bozacaktır.

M. Reşat SÜMERKAN'a göre geleneksel ev tipini belirleyen etkiler; kültür, malzeme ve fiziksel çevre koşullarıdır (26). Buna göre D. Karadeniz yayla evinin özelliklerine bakacak olursak (26);

— D. Karadeniz'de her akarsu vadisi kendi içerisinde kültürel bir havzadır ve aynı yapıcılık, ölçü ve anlayış birliği vardır.

— Değişik malzemelerle oluşturulabilen duvarlara malzeme seçiminde çevrede bulunabilen malzeme kullanılmayabilmektedir.

— Eğimli arazide kurulan yerleşimlerde iyi arazi tarıma ayrılmakta kötü koşullara sahip araziye ev inşa edilmektedir. ön yüz aşağı kote bakmaktadır.

— Rakım yükseldikçe düzey dış kabuklarda soğuklara karşı önlem alınmaktadır.

— Çatı sistemleri Yomra'nın batısında hartama, doğusunda ise kiremittendir (26).

Bu kriterlere göre şu sonuçları çıkartmak mümkündür.

— D. Karadeniz yaylalarının her birisinde geleneksel ev tipi değişmektedir. Şolma'da sadece ahşap (%100) olabildiği gibi Pazarcık'ta briket (%100), Erikbeli'nde ise ahşap (%40), briket (%30) veya ahşap dolma (%30) olabilmektedir.

— Malzeme kullanımlarında çevrede bulunanlar kullanılabileceği gibi başka malzemelerde kullanılabilir.

— Rakım yükseldikçe sıcaklık düşeceğinden buna karşı önlemler alınmalıdır. Yaylalarda genelde havalar sisli, bulutlu ve yağışlı geçtiğinden kullanılacak malzeme sağuğa ve neme dayanıklı olmalıdır.

— Varolan evler genelde (%64) ahşap, ahır hariç tek katlı (%100) ve 2 odalıdır (%80).

— Çatı malzemesi Uzungöl'de kiremit ve teneke, Pazarcık'ta kiremit Solma ve Karadağ'da teneke ve sac, Erikbe-
lin'de ise hem kiremit hem teneke hemde sac dır.

Bu gibi yerlerde en çok korkulan şey tabiatın ortasında doğal bütünlüğü bozacak şekilde betonlaşmanın başlamasıdır.

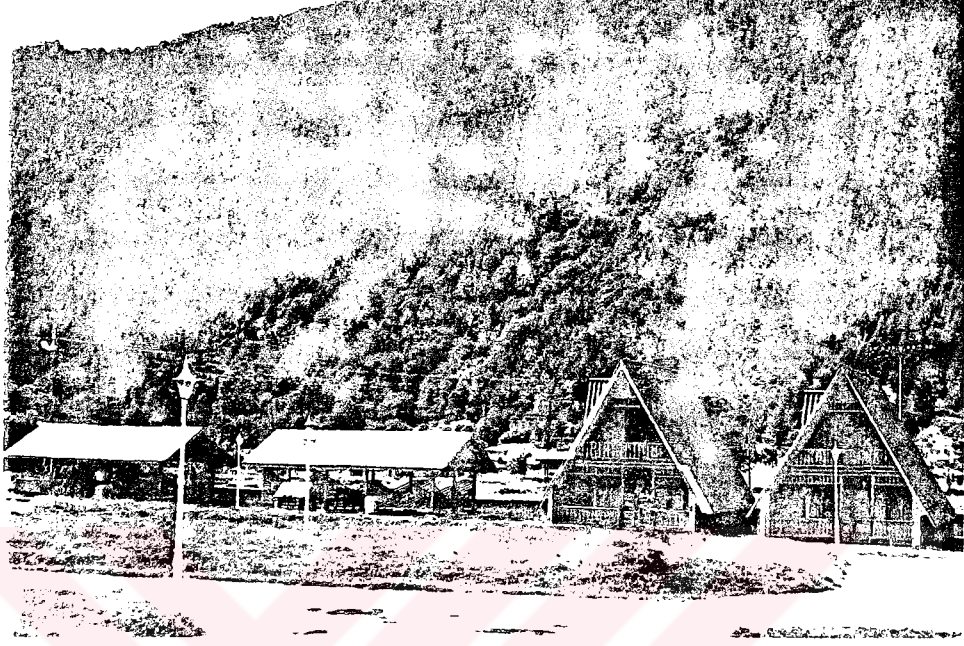
Bunun tipik örneklerini Ege ve Akdeniz sahillerinde acıkça görmek mümkündür. Turist çekme bahanesi ile dene-
timsiz yapılan yıldızlı oteller neticesinde her yer beton yığını haline gelmiştir. Bunun önüne de geçilememiştir.

Bu gibi hatalar yaylalarda da yapılmamalıdır. Bu konuda yapılan anketlerde, yaylalara çok katlı beton otellerin ya-
pılmaması gerektiği ortaya çıkmıştır. Yaylalarda halk pansiyonculuk yapmak istemektedir. Yaylalarda en uygun pansiyon-
culuk şekli ise, yaşanan evlerin dışında kurulan bağımsız pansiyonlarda bu işin yapılmasıdır, halkın istediği pansiyonculuk seklide budur.

Yaylalarda kış sporları yapıldığında halk yayladan in-
meyerek kışında pansiyonculuğu devam ettirecektir.

Uzungöl'de, bağımsız olarak kurulan Bungalov tipi pan-
siyonlar, şekil olarak pansiyonculuğa örnektir (Şekil 5.1).

Tüm turizmcilerin Ege ve Akdeniz sahillerindeki hata-
larını kabul etmelerine rağmen, yaylalar için yeni gelişti-
rilen bazı projelerine yeşillik alanlardan uzak taş binalar

Sekil 5.1: Uzungöl'de bağımsız olarak yapılmış Bungalov tipi pansiyonlar.

şeklinde plânlandığı görülmüştür. Bu projeler değiştirilerek yöreye uygun tip ve malzemede yapı projeleri üretilmelidir.

5.4. Alt Yapı Sorunları

Turizm merkezlerinin en önemli problemleri arasında alt yapı ve ulaşım bulunmaktadır.

Turizm merkezlerinin ulaşımını sağlayan yolların çok az bir kısmı asfalt, geriye kalan kısımlar ise çoğunlukla stabilize toprak orman yoludur. Trabzon'un dört mevsim 12 ay yağış aldığı düşünülürse bu yolların, ulaşımının ne denli güçleneceği açıktır. Yağmur yağdığı anda camurlaşan yollar ulaşımı aksatmaktadır.

Yaylaların çoğuna çıkan yollar aynı durumdadır. Yer yer

cok daralan, yer yer de heyelan tehlikesi ile karsi karsiya olan bu yollar zaman zaman kapanmakta ve gecit vermemektedir. Coğunlukla dere kenarlarından seyreden yollar sel geldiği zaman tahrip olmakta güzergâhları kaybolmaktadır.

Ulaşımı aksatan bu gibi tehlikeler gözönüne alınarak anavollar ya stabilize veyahut asfalt yapıldı genişletilmiştir. Yolun her iki tarafındaki yamaçlarda bulunan bitki örtüsü korunmalı, heyelan mntıkalarına istinat duvarları yapılmalı, yollar dere seviyesinden yükseğe çıkarılmalıdır.

Yaylaların genelinde yaşanan bir başka problem ise kanalizasyon şebekesinin henüz kurulmamış olmasıdır. Yapılacak turistik tesisler gözönüne alındığında bunun gerekliliği daha çok anlaşılır.

Yaylalara elektrik, su, telefon gibi hizmetler büyük çoğunlukla gitmiştir ama suların evlere kadar götürülmesi gibi ayrıntıların gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Bu özellikle turistik tesisler açısından son derece önemlidir.

Alt yapı çalışmalarını konusundaki en önemli husus; Turizm Bakanlığı gerekli plân ve programları hazırlamadan, eğer alt yapı problemi halledilirse, buralara devletten önce gidecek olan vatandaş kendine göre bir ikinci yapı yapması veya özel şirketlerin istilâsına uğramasıdır.

Bu problemin halledilebilmesi için önce tüm ön etüdler yapılmalı daha sonra alt yapı çalışmalarını bitirilmelidir.

5.5. Taşıma Kapasitesi Sorunu

"Kaynağın veya rekreasyon yaşamının özellik ve kalitesinde kabul edilmez bir bozulma olmaksızın, bir alanın taşıyabileceği rekrasyon kullanım düzeyi" (27) anlamına gelen

tasıma kapasitesi rekreasyon alanlarında son derece önemlidir.

Rekreasyon alanlarında taşıma kapasitesine dikkat edilmediğinde ve üstüne cıkıldığında bu tabii dengenin bozulmasına neden olabilecektir. Bunun en acık örneği yine Ege ve Akdeniz'de gerek sahil plâjlarında gerekse orman içi rekreasyon alanlarında denetimsizlik neticesi "turist gelsin de ne olursa olsun" düşüncesi neticesinde rekreasyon taşıma kapasitesinin üzerine cıkılmış aşırı şekilde yapılaşma olmuş ve özellikle ormanlık alanların doğal özelliklerini yitirdikleri ortayacıkmiştir (12). Bu suretle açılan yaraların kapanması da mümkün değildir.

Bu örnekler gözünde tutularak, ilân edilen turizm merkezlerinde rekreasyon taşıma kapasiteleri belirlenmeli kurulacak tesisler buna göre planlanmalıdır. Aksi taktirde turistleri çekmek için kullandığımız nadide orman parçalarımızın yapısı bozulacak ve birbir elimizden cıkacaktır.

5.6. Kredi Sorunu

Yayla insanı geçim kaynakları kısıtlı olduğu için tarım ve hayvancılığı bırakarak şehir dışına veya ülke dışına göç etmiştir. Bu, yaylada oturan ailelerin %64'ünün şehir dışında aile ferdi bulunmasından da anlaşılmaktadır.

Göç olayı sonucunda tarım ve hayvancılık gerilemiştir. Bunu önlemek amacı ile Tarım, Orman ve Turizm Bakanlıkları arasında uzlaşma sağlanarak köylüye ucuz hayvan kredisi verilmeli halk buna teşvik edilmelidir. Orman Bakanlığı'na bağlı olan ORKÖY (Orman Köylerini Kalkındırma Genel Müdürlüğü) bu işi yapacak kapasitededir. Ayrıca yayladaki meralar

ıslah edilerek düzenli otlatma yapılmalıdır.

Halkın pansiyonculuk yapacak gücü olmadığından Turizm Bakanlığı tarafından düşük faizle krediler verilmeli. Bina için gerekli olabilecek kereste ise, Orman Bakanlığı tarafından düşük fiyatla sağlanmalıdır. 6831 sayılı Orman Kanununun 31. ve 32 maddeleri gereğince yayla insanlarına gerekli kereste verilebilecektir. Bunun içinde Turizm ve Orman Bakanlıkları arasında bir protokol yapılmalıdır.

Halkın büyük çoğunluğunun (%12.5) yapılacak yatırımlardan, kredi ve teşviklerden haberi yoktur. Bir an evvel bu konular halka anlatılarak gerekli bilgiler verilmeli halk aydınlatılmalıdır.

5.7. Turist Çeşitliliği

Turist çeşitliliği olayı çok fazla önem arzemesinde dikkate alınması gereken konulardan biridir.

Trabzon'a gelen turistlere baktığımızda üç turist tipi gözümüze çıkmaktadır.

- 1- Yerli Turist
- 2- Avrupalı Turist
- 3- Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) turistleri

Plânlamalarda en çok üzerinde durulması gereken konu öncelikle yöreden göç etmiş insanların buralara gelmesi, daha sonra diğer yerli turistlerin gelmesidir. Bu tip turistlerin sayısı azımsanmayacak kadar çoktur.

Son zamanlarda yurdumuza gelen BDT turistleri döviz bırakmaktan çok döviz götürdüklerinden pek tercih edilmemektedir. Bu turist tipi genellikle bavul ticareti denilen ticari turizm amacı ile geldiklerinden yayla turizmi

acısından pek önem tasımamaktadır.

Diğer turist tipi ise, Avrupalı turistler olup yerli turistten sonra ikinci derecede öncelik tasımaktadır. Bu turistler özellikle yaylalara büyük önem vermektedirler.

Tüm bu sorunlar halledildiği takdirde "Yayla Turizmi" projeleri başarıya ulaşacaktır. Aksi takdirde elimizde kalan tek koz olan yaylalarımızda elimizden gidebilecektir.

KAYNAKLAR

- (1) ÖZTAN, Y.:Mera Amenajmanı Ders Notları, Üçüncü Baskı, Yayın No:3, İnönü Yayınevi, Trabzon, 1985.
- (2) EMİROĞLU, M.:Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık, Ankara, Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fak., Yayın No:272, Fatih Yayınevi, Ankara, 1977.
- (3) ULUOCAK, M.:Kurak Mıntıkalar Ormancılık Problemleri Ders Notları, Kızılay Yayınevi, İstanbul, 1978
- (4) UNAL, T.:Turizmin Gelişmesinde Çevrenin Önemi, Turizm ve Çevre Konferansı, Ekim 1990, Ankara, 11-12.
- (5) USLU, O.:Turizm ve Çevresel Etkileri, Turizm ve Çevre Konferansı, Ekim 1990, Ankara 1990, 19-20.
- (6) BAYER, M. Z.:Turizm ve Çevre Dengesi, Turizm ve Çevre Konferansı, Ekim 1992, Ankara, 135-136.
- (7) SAĞCAN, M.:Rekreasyon ve Turizm, Cumhuriyet Yayınevi, İzmir, 1986.
- (8) DOĞAN, H. Z.:Turizm Psikolojisinin Günümüzdeki Durumu, Turizm Yıllığı, Turizm Bankası A. Ş., Ankara, (1985), 158-159.
- (9) SAĞCAN, M.:Turizm Çevre İlişkileri ve Turizm Kaynaklarının Korunması, Turizm Yıllığı, Turizm Bankası A. Ş., Ankara, (1985), 128-129.
- (10) GÜLEZ, S.:Doğu Karadeniz Kıyı Şeridinde Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması ve Değerlendirilmesi, K.T.Ü Orman Fakültesi Dergisi, 3, (1980), 105-132.
- (11) KRIPPENDORF, J.:A Responsibility To Be Shared, Naturoopa, 59, 1988, 28-29.
- (12) GÜLEZ, S.:Yumuşak Turizm ve Doğa Koruma, Turizm Yıllığı, Turizm Bankası A.Ş., (1989-1990), Ankara, 28-29.

- (13) LEIDENFROST, K., PASCHER, O.:Yaylacılık, Ormancılık Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yayın No:30, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara,1969.
- (14) GÜLEZ, S.:Doğu Karadeniz Bölgesi İçin Yeşil Turizm Planlama İlkeleri, Doğu Karadeniz Konferansı, Haziran 1992, Trabzon, 20-22.
- (15) VAR, M.:Doğu Karadeniz Yaylalarının Turistik ve Rekreatif Yönden Değerlendirilmesi, Turizm Yıllığı, Turizm Bankası A.Ş., (1989-1990), Ankara, 151-152.
- (16) TRABZON İL YILLIĞI:Cumhuriyetin 50. Yılında Trabzon, Ajans Türk Matbaacılık Sanayi, Ankara, 1973.
- (17) GÜLEZ, S.:Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Ormanîçi Rekreatif Turizminin Çevreye Yapabileceği Olumsuz Etkiler ve Koruma Önlemleri, K.T.Ü Orman Fakültesi Dergisi,4, (1993), 1-2.
- (18) İLLER BANKASI: Trabzon'un Analitik Etüdüleri, (1967-68), Trabzon.
- (19) KÖY İŞLERİ BAKANLIĞI YAYINLARI:Doğu Karadeniz Havzası Toprakları, Yayın No:135, 18-19, Yarı Açık Cezaevi Matbaası, Ankara, 1970.
- (20) METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ:Trabzon'un İklim Verileri, Trabzon, 1992.
- (21) ANŞİN, R.:Türkiye'nin Flora Bölgeleri ve Bu Bölgelerde Yayılan Asal Vejetasyon Tipleri, K.T.Ü Orman Fakültesi Dergisi, 6, (1983), 2-3.
- (22) ANŞİN, R.:Doğu Karadeniz Bölgesi Florası ve Asal Vejetasyon Tiplerinin Floristik İçerikleri, (Doçentlik Tezi), K.T.Ü Orman Fakültesi, Trabzon, 1980.
- (23) VAR, M.:Trabzon ve İlçelerindeki, Doğal ve Kültürel Değerlerin Rekreatif Açısından İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1987.
- (24) ÖZTÜRK, H.:Trabzon Civarı Önemli Av Hayvanları, (Bitirme Çalışması), K.T.Ü. Orman Fakültesi, Trabzon, 1982.

- (25) ÖZGÜNER, O.:Köyde Mimari (Doğu Karadeniz), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınları, Yayın No:13, Ankara, 1970.
- (26) SÜMERKAN, M. R.:Biçimlendiren Ana Etkenler Açısından Doğu Karadeniz Kırsal Kesiminde Geleneksel Evlerin Yapı Özellikleri, (Doktora Tezi), K.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1990.
- (27) GÜLEZ, S.:Park-Bahçe ve Peyzaj Mimarisi Ders Notları, K.T.Ü Basımevi, Yayın No:34, Trabzon, 1987.

EK

Trabzon'un turizm merkezlerindeki halkın, "Yayla Turizmi" hakkındaki bilgi ve beklentilerini değerlendirmek üzere hazırlanan ANKET FORMU.

YAYLA ADI:

ANKET NO :

TARİH:

1- Yaylanızın turizm merkezi ilan edildiğini biliyor musunuz?

() EVET

() HAYIR

2- Turizm merkezi ilan edildikten sonra yaylanızda yapılacak yatırımlar, krediler, teşvikler hakkında bilgilere sahip misiniz?

() EVET

() HAYIR

3- Yaylada hangi aylar arasında kalıyorsunuz?

() Mayıs-Eylül

() Haziran-Eylül

() Mayıs-Ekim

() Haziran-Ekim

() Diğer (Hangisi?)

4- Yaylaya hangi amaçlar için çıkıyorsunuz?

() Hayvancılık

() Sağlık

() Dinlenme

() Ot temini

() Tarım

() Ticaret (Bakkal, Kasap,
Lokanta, Kahv.)

() Diğer (Hangisi?)

5- On sene evvel hangi amaçlar için çıkıyordunuz?

() Hayvancılık

() Sağlık

() Dinlenme

() Ot temini

() Tarım

() Ticaret (Bakkal, Kasap,
Lokanta, Kahv.)

() Diğer (Hangisi?)

6- Yaylada kaldığınız süre içerisinde size ekonomik gelir getirecek ek uğraşlarınız hangileridir?

- () Arıcılık
() El sanatları
() Bitki toplama
() Diğer (Hangisi?)

7- Eger kredi verilirse pansiyonculuk yapar mısınız?

- () EVET () HAYIR

8- Cevabınız evet ise hangi tip pansiyonculuğu kabul edersiniz?

- () Yaşanılan konutun bazı odalarını verebilirim.
() Yaşanılan konutun bazı katlarını verebilirim.
() Yaşanılan konutun haricinde ayrı pansiyonculuk yapabilirim.

9- Yaylanıza turistik oteller yapılmasını ister misiniz?

- () EVET () HAYIR

10- Eger yaylanıza yeterli ulaşım sağlanırsa (kışın ulaşılabilir) ve kış sporları yapılsa bu pansiyonculuğu kışın da yapar mısınız?

- () EVET () HAYIR

11- Yaşadığınız konut ahır haricinde;

Kaç katlı ()

Kaç odalı ()

Kullanılan yapı malzemesi ()

12- Yaşadığınız konutu yenileme isterseniz hangi tip yapı malzemesi kullanmayı düşünürsünüz?

- () Ahşap () Beton
() Briket () Diğer (Hangisi?)

- 13- Yaylanızdaki sıfalı (Tıbbi) ve soğanlı bitkilerden ekonomik amaçla yararlanıyor musunuz?
() EVET () HAYIR
- 14- Cevabınız evet ise hangi bitkiler?
() ()
() ()
- 15- Yaylanıza en çok hangi ülkelerden turistler geliyor?
() Yerli turist,
() Avrupa ülkelerinden,
() Bağımsız Devletler Topluluğundan,
() Orta Doğu ülkelerinden,
() Uzak Doğu ülkelerinden,
() Fikrim yok
- 16- Konutunuzda mevcut kaç kişi var? ()
- 17- Ailenizden şehir dışında çalışan varmı?
() EVET () HAYIR
- 18- Cevabınız evet ise kaç kişi var? ()
- 19- Yayladan indiginizde hangi işle uğraşıyorsunuz?
() Memur () Esnaf
() İşçi () Serbest
() Diğer

ÖZGEÇMİŞ

1968 yılında Tokat'ta doğdu. İlk öğrenimini Artvin ili Arhavi ilçesinde, orta ve lise öğrenimini ise 1985 yılında Bolu ili Düzce ilçesinde tamamladı. Aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü'nü kazandı. 1990 yılında buradan mezun oldu.

1990 yılı güz döneminde K.T.Ü. Peyzaj Mimarlığı Bölümünde yüksek lisans öğrenimine başladı. 1992'de Erzincan Orman İşletme Müdürlüğü'nde Kemah İşletme Şefi olarak göreve başladı. Halen bu görevde çalışmaktadır.

Hayati ÖZGÜR